Dějiny umění

Učebnice pro samouky a začátečníky

No Class Required!

Radim Kaufmann

NO CLASS REQUIRED!

Dějiny umění

Učebnice pro samouky a začátečníky

Radim Kaufmann

PRVNÍ ČTYŘI KAPITOLY

Česká pracovní ukázka. Prvních 56 stran včetně obálky a čtyř úplných kapitol. Tiráž aktualizována 15. listopadu 2026.

Nauč se ukázat, z čeho tvůj výklad vychází. Porovnej dvě díla, ověř svůj odhad v muzejním katalogu a zkus stejný postup na třetím. K postupnému čtení obrazu nepotřebuješ předem znát seznam umělců. Potřebuješ čas na dívání, přesnou otázku a ochotu opravit první závěr.

Tiráž

Autor, vydavatel a šéfredaktor: Radim Kaufmann

Spoluautoři

Claire Whitaker, Spencer Reed, Julian Hartwell, Tessa Monroe, Gavin Rhodes, Naomi Fletcher a Wesley Porter.

Redakce

Vedoucí redakčního provozu — Erin Caldwell
Vedoucí knižní řady — Audrey Nolan
Odpovědný redaktor titulu — Owen Barrett
Koncepční redaktor — Nora Callahan
Stylistický redaktor — Lydia Shaw
Jazykový redaktor — Maya Chen
Jazykový korektor — Leah Winters

Rešerše a výuka

Rešeršér — Priya Bennett
Ověřovatel faktů — Isaac Merritt
Zpracovatel rejstříku — Cora Delaney
Didaktik / metodik výuky — Keisha Benton
Specialista na cvičení a testy — Aisha Coleman
Technický redaktor — Andre Wallace

Obrazová podoba

Výtvarný ředitel — Vera Hollander
Knižní grafik — Jasper Vaughn
Grafik knižních obálek — Roman Blake
Obrazový redaktor — Celeste Rowan
Ilustrátor — Hazel Corbin

Sazba a výroba

Sazeč — Fiona Ashby
Vedoucí výroby — Meredith Sutton
Specialista na elektronické knihy — Devin Cho

Práva a metadata

Manažer práv a licencí — Tara Mendoza
Specialista na knižní metadata — Jasmine Webb

Kaufmann Creative AI Studio ©

Kreativní ředitel studia — Nolan Pierce
Výtvarnice návrhů obálek a scén — Ivy Carver
Ilustrátorka výukových materiálů — Lucia Vega
Retuš a obrazová postprodukce — Felix Archer

Obálka a původní výuková grafika: Kaufmann Creative AI Studio ©
© 2026 Radim Kaufmann · Česká pracovní ukázka · Aktualizovaná tiráž 15. 11. 2026

Ukázka obsahuje čtyři celé kapitoly. Úplná kniha se připravuje. Identifikace, autoři a licence převzatých reprodukcí jsou uvedeny v katalogových kartách a v oddílu Zdroje ukázky. Obálka je titulní ilustrací, nikoli katalogovou reprodukcí konkrétního historického díla.

Vydavatelství Radim Kaufmann · radimkaufmann.cz/vydavatelstvi.html

PRŮVODCE STUDIEM

Jak se učit: od prvního odhadu k důkazu

Připrav si papír nebo poznámkový soubor. Na každé nové dvojici nejdřív zakryj jména, názvy a komentář. Dej si dvě minuty na tiché prohlížení. Zapiš první dojem a nech vedle něj místo na pozdější opravu. Smyslem tohoto kroku je zachytit, co sis domyslel ještě před čtením, aby ses k tomu mohl vrátit.

- Odhad. Napiš jednu větu o tom, jak na tebe dílo působí. Přidej otázku, kterou zatím neumíš rozhodnout. „Působí na mě slavnostně“ je záznam tvé reakce; „vzniklo pro korunovaci“ už je tvrzení vyžadující další oporu.
- Detail. Ukaž místo, z něhož vycházíš: horní okraj, gesto ruky, poměr velké a malé plochy, stopu nástroje. Nahraď neurčité „je to dramatické“ popisem toho, co v obraze skutečně najdeš.
- Katalog. Odkryj popisku a otevři uvedený záznam. Zkontroluj identitu díla, materiál, rozměry a dataci. U tvrzení o funkci hledej konkrétní oporu; samotný název sbírky ji neposkytuje.
- Obměna. Přenes stejnou otázku na třetí dílo. Nepřenášej na něj automaticky závěr. Znovu hledej detail a ověř, zda máš k dispozici stejný druh informací.
- Klíč. Teprve po vlastní odpovědi porovnej postup s vysvětleným řešením. Podtrhni, co jsi doložil, a označ, kde sis domněnku spletl s údajem.

> Krátký nácvik: vezmi do ruky obyčejný hrnek. Napiš tři popisy, které může jiný člověk zkontrolovat pohledem nebo měřením. Pak přidej jednu možnost, proč má právě takový tvar. Odděl ji slovem „možná“. Nakonec rozhodni, co bys musel zjistit, abys tuto možnost podpořil.

> Přijatelný popis zní například „ucho je připojené ke stěně na dvou místech“. „Autor chtěl vyjádřit pohostinnost“ pohledem neověříš. Můžeš jej zapsat jako otázku, ale k tvrzení o záměru bys potřeboval odpovídající doklad. U vlastního hrnku vycházej z jeho skutečné podoby, ne z tohoto příkladu.

Nepiš přímo do reprodukce, pokud by značka zakryla rozhodující místo. Použij průhledný papír, kopii pro vlastní poznámky nebo popis polohy.

Jak poznáš, že už postup zvládáš

Po přečtení řešení může odpověď vypadat samozřejmě. Ověř si proto postup na jiném díle a bez otevřeného klíče. Znalost jména ani souhlas s komentářem nejsou pro tuto učebnici samy o sobě výsledkem. Výsledek je odpověď, ve které dokážeš ukázat detail, označit zdroj a vysvětlit hranici svého závěru.

Veď si kartu opravy

- Původní věta: přesně opiš svůj první závěr, i když už se ti nezdá správný.
- Nový doklad: uveď viditelné místo nebo konkrétní údaj ze zdroje. Připoj identifikátor díla, aby bylo jasné, ke kterému předmětu patří.
- Opravená věta: změň jen to, co nový doklad skutečně mění. Jednu nejistotu nenahrazuj jinou jistotou.
- Příští kontrola: napiš jednu otázku, kterou použiješ při podobném problému.

> Modelová situace: na malé reprodukci vypadá předmět jako drobná nádoba na stůl. Studijní záznam uvádí výšku 110 cm, materiál keramika a neznámé původní použití. Tvůj první zápis zní: „Je to vázička, kterou lidé drželi při jídle v ruce.“ Oprav jej. Rozhodni zvlášť o velikosti, způsobu držení a funkci. Jde o smyšlený příklad, nikoli o skutečný katalogový záznam.

> Údaj 110 cm opravuje představu drobného předmětu. Sám však nepotvrzuje ani nevylučuje všechna historická použití. Přesnější zápis: „Malý náhled mě vedl k chybnému odhadu velikosti. Záznam uvádí výšku 110 cm. Držení při jídle ani původní funkci nemám doložené.“ Příští kontrola: zjisti rozměry dřív, než začneš z náhledu usuzovat na používání.

Jednu kapitolu můžeš rozdělit do několika krátkých setkání. První věnuj dvojici, další práci se zdrojem a poslední samostatné obměně. Při návratu začni dvěma větami zpaměti: jakou otázku jsi řešil a co změnilo tvůj odhad. Pak teprve otevři poznámky. Pokud narazíš na neznámý pojem, zapiš jeho pracovní vysvětlení a později je porovnej se slovníkem.

Po kapitolách 10, 20, 30 a 40 jsou v plánu opakovací bloky. Konečný projekt použije stejný postup pro šest děl ve třech dvojicích. K opravám se vracej; tvoří záznam toho, jak se tvé čtení díla zpřesňuje.

Vstupní diagnostika: co už rozlišuješ

Věnuj úloze deset minut. Nepotřebuješ znát umělecké směry ani jména autorů. Zakryj klíč ve spodní části stránky a odpověz vlastními slovy. Obě karty jsou smyšlené. Místo reprodukcí zde dostáváš stručný popis fotografie; žádný údaj se nevztahuje k dílům první kapitoly.

Karta A. Popis fotografie: vysoká úzká nádoba má dvě ucha a poškozený okraj. Studijní záznam: A-01, keramika, výška 28 cm, kolem roku 1850, připisováno dílně U řeky, původní použití neznámé. Karta B. Popis fotografie: nízká široká nádoba bez uch má na okraji pás opakovaných čar. Studijní záznam: B-02, keramika, výška 12 cm, kolem roku 1900, autor neurčen. Fotografie byly v pracovní kartě zvětšené na stejnou výšku.

- 1. Zařaď tři věty: „A má dvě ucha.“ „Záznam uvádí výšku A 28 cm.“ „A sloužila k obřadu.“ U každé napiš: popis fotografie, údaj ze záznamu, nebo hypotéza.
- 2. Jiný čtenář tvrdí: „Do A se určitě vešlo více vody, protože je vyšší.“ Rozhodni, zda to z karet vyplývá. Uveď, co by pomohlo závěr ověřit.
- 3. Oprav popisku „Dílna U řeky, 1850“. Zachovej přesně tu míru jistoty, kterou poskytuje karta A.
- 4. Jak zapíšeš rozdíl ve skutečné velikosti, když fotografie vypadají stejně vysoké? Použij údaje obou karet a nehádej šířku.

Modelové řešení: 1. První věta je popis fotografie, druhá údaj ze záznamu, třetí nedoložená hypotéza o použití. 2. Výška sama objem neurčuje. Potřeboval bys například doloženou kapacitu nebo rozměry a vnitřní tvar; porovnání samotných náhledů nestačí. 3. „Připisováno dílně U řeky, kolem roku 1850.“ Neodstraňuj nejistotu autora ani datace. 4. „A měří 28 cm, B 12 cm; stejné zobrazení neznamená stejnou velikost.“

Dej si po bodu za každé ze tří správných zařazení a po bodu za úkoly 2–4, celkem šest. Bod si přiznej jen tehdy, pokud umíš vysvětlit proč. U chyby napiš, který údaj ti chyběl nebo kterou domněnku jsi přehlédl. Po druhé kapitole vyřeš úlohu znovu bez čtení klíče a porovnej hlavně své zdůvodnění.

Obsah plánované knihy / 01–12

Obsah plánovaného českého PDF, počítaný od obálky. Tato ukázka obsahuje strany 1–56. Kapitoly 5–48 a závěrečný aparát jsou připravovaným pokračováním. Plán má 632 stran; závazné minimum celé knihy je 400 stran.

- 01. Stejný motiv, jiný obraz — 13–23 • v této ukázce
- 02. Popiska není poslední slovo — 24–34 • v této ukázce
- 03. Materiál mění možnosti — 35–45 • v této ukázce
- 04. Kompozice: jak obraz vede oko — 46–56 • v této ukázce
- 05. Skutečná velikost a svůdný náhled — 57–67
- 06. Barva díla, barva snímku — 68–78
- 07. Kde končí dílo: okraj, rám a ořez — 79–89
- 08. Socha: jeden pohled nestačí — 90–100
- 09. Stavba: kudy jdeš a co uvidíš — 101–111
- 10. Dvě vysvětlení, rozhodující důkaz — 112–122
- 11. Příběh v jednom výjevu — 129–139
- 12. Velká postava, velký význam? — 140–150

Návrat k postupu

Opakování po kapitole 10: strany 123–128. Samostatně porovnáš nová díla, znovu rozlišíš popis a domněnku a prověříš zdroj své odpovědi.

Obsah plánované knihy / 13–24

Obsah plánovaného českého PDF, počítaný od obálky. Tato ukázka obsahuje strany 1–56. Kapitoly 5–48 a závěrečný aparát jsou připravovaným pokračováním. Plán má 632 stran; závazné minimum celé knihy je 400 stran.

- 13. Portrét: koho skutečně poznáš — 151–161
- 14. Gesto: pohyb, pocit a naučený význam — 162–172
- 15. Symbol: čí význam a pro kterou dobu — 173–183
- 16. Písmo a obraz: dvě různé opory — 184–194
- 17. Předmět: k čemu sloužil a jak to víš — 195–205
- 18. Obraz na místě: co změnilo muzeum — 206–216
- 19. Dílo v pohybu: tělo, oděv a událost — 217–227
- 20. Autor, dílna a spolupráce — 228–238
- 21. Stopa nástroje: co odhalí postup — 245–255
- 22. Kopie, otisk a varianta — 256–266
- 23. Přestavba, restaurování a ztracené části — 267–277
- 24. Datum jako interval a důkaz — 278–288

Návrat k dřívějším otázkám

Opakování po kapitole 20: strany 239–244. U nových materiálů a prostředí zkontroluješ, zda nespoléháš na závěr převzatý z jiné tradice.

Obsah plánované knihy / 25–36

Obsah plánovaného českého PDF, počítaný od obálky. Tato ukázka obsahuje strany 1–56. Kapitoly 5–48 a závěrečný aparát jsou připravovaným pokračováním. Plán má 632 stran; závazné minimum celé knihy je 400 stran.

- 25. Provenience: život předmětu mezi lidmi — 289–299
- 26. Podobnost ještě nedokládá vliv — 300–310
- 27. Objednávka: pro koho dílo pracovalo — 311–321
- 28. Materiál, cena a skrytá práce — 322–332
- 29. Když se katalogy rozcházejí — 333–343
- 30. Souběžné dějiny bez žebříčku — 344–354
- 31. Výstava: komu se dostane pozornosti — 361–371
- 32. Tisk a série: kdo mohl obraz vidět — 372–382
- 33. Fotografie: doklad, inscenace a výběr — 383–393
- 34. Krajina: koho pohled zahrnuje — 394–404
- 35. Design: slib tvaru a skutečné používání — 405–415
- 36. Paměť a moc: číst veřejný obraz — 416–426

Co se může přenést a co musíš ověřit znovu

Opakování po kapitole 30: strany 355–360. Propojíš pozorování předmětu, jeho původní místo a doložené používání.

Obsah plánované knihy / 37–48

Obsah plánovaného českého PDF, počítaný od obálky. Tato ukázka obsahuje strany 1–56. Kapitoly 5–48 a závěrečný aparát jsou připravovaným pokračováním. Plán má 632 stran; závazné minimum celé knihy je 400 stran.

- 37. Abstrakce: vztahy bez snadného námětu — 427–437
- 38. Koláž a citace: co se setkalo v novém celku — 438–448
- 39. Instalace: tvoje tělo v prostoru díla — 449–459
- 40. Událost a dokumentace: co dokáže snímek — 460–470
- 41. Digitální dílo: soubor, verze a pravidlo — 477–487
- 42. Současný autor a vlastní dějiny — 488–498
- 43. Popiska: důkaz v omezeném prostoru — 499–509
- 44. Přístupný obraz: stejné důkazy pro každého — 510–520
- 45. Kulturní kontext a hranice výkladu — 521–531
- 46. Reprodukce: ověř konkrétní dílo i soubor — 532–542
- 47. Slepý test: obstojí výklad na novém díle — 543–553
- 48. Tvoje výstava: šest děl, tři dvojice — 554–564
- Opakování po kapitole 40 — 471–476
- Projektová dílna: šest děl ve třech dvojicích — 565–576
- Slovník česko-anglických pojmů — 577–590
- Rejstřík osob, děl, míst a témat — 591–600
- Poznámky, bibliografie a zdrojové cesty — 601–612
- Registr reprodukcí, atribucí a licencí — 613–626
- Přístupnost a delší obrazové popisy — 627–632

PRŮVODCE STUDIEM

O / H / K: tři druhy zápisu

Při práci si značˇ, odkud věta pochází. Použij písmena O, H a K. Nejsou to známky správnosti. Pomáhají rozlišit vlastní pozorování, výklad a převzatý údaj. I pečlivý pozorovatel může něco přehlédnout a katalog může přiznávat nejistotu. Označení ti umožní zjistit, kterou část argumentu právě opravuješ.

- O — pozorování. Popiš viditelné místo, rozměrový vztah nebo ověřitelný znak. U fotografie dodej, že pozoruješ reprodukci. „V pravé dolní části vidím tři světlé tahy“ je přesnější než „malíř byl nervózní“.
- H — hypotéza. Navrhni vysvětlení toho, co pozoruješ. Ukaž, který detail je podporuje, a zkus jiné možné vysvětlení. „Rozdíl velikostí může zdůrazňovat postavení postav“ ještě není doklad skutečné společenské role.
- K — katalogový údaj. Zapiš, co uvádí konkrétní záznam, spolu s institucí, identifikátorem a odkazem. Připiš datum přístupu. „Katalog dílo připisuje dílně“ není totéž jako „známe autora“.

Smyšlený cvičný příklad: reprodukce ukazuje větší postavu uprostřed a dvě menší po stranách. Studijní katalog uvádí „autor neznámý; původní místo nedoloženo“. Napiš jednu větu O, jednu H a jednu K. Potom oprav výklad: „Uprostřed je určitě panovník, protože je největší; obraz vznikl pro jeho palác.“

O: „Střední postava je zobrazená větší než obě krajní.“ H: „Velikost ji může zdůrazňovat; nevím zatím, zda jde o hodnost, vyprávěcí roli nebo jiné řešení.“ K: „Studijní záznam nezná autora ani původní místo.“ Opravený výklad proto nemůže potvrdit panovníka ani palác. Může formulovat otázku po významu velikosti a hledat další doklad.

K jedné větě smíš připojit více opor, ale nesmíš jejich původ smíchat. Z katalogu můžeš zjistit materiál, který na fotografii jen odhaduješ. Viditelná podobnost dvou děl může vyvolat hypotézu o kontaktu, ale samotná podobnost kontakt nedokazuje. Když potřebná opora chybí, napiš „zatím nedoloženo“ a pokračuj otázkou, kterou lze opravdu ověřit.

Vlastní dojem si klidně nech v poznámkách. Označ jej jako svou reakci. U historického tvrzení však vždy ukaž, na čem stojí.

Více historických cest, stejné nároky na důkaz

V dalších kapitolách se budeš přesouvat mezi Afrikou, Asií, Evropou, Severní a Jižní Amerikou, Austrálií a ostrovní Oceánií. U každého díla začni konkrétním místem, dobou, materiálem a lidmi, které dokážeš doložit. Samotné jméno kontinentu ti neřekne, kdo předmět vytvořil, jak se používal ani jaký význam měl pro svého diváka.

K porovnávání potřebuješ společnou otázku, nikoli předpoklad stejné odpovědi. Můžeš se ptát, jak dvě díla vedou pohled nebo jak zacházejí s tělem. Pak ale samostatně ověř jejich funkci a prostředí. Rozdílné zobrazení prostoru se nepromění v chybu jen proto, že jedno dílo nepracuje stejně jako druhé. V této knize budeme vždy posuzovat, co dané řešení umožňuje a jakou oporu má jeho výklad.

> Modelový úkol s časem: karta X uvádí region A a dataci 1450–1470. Karta Y uvádí region B a dataci 1460–1480. Oba předměty mají podobný spirálový motiv. Nemáš zprávu o cestě tvůrce, obchodu ani dostupné předloze. Rozhodni o větách: „X je určitě starší.“ „Y převzalo motiv z X.“ „Jejich uvedené časové intervaly se překrývají.“ Navrhni další krok pátrání. Karty i názvy regionů jsou pro tento úkol smyšlené.

> Jisté je pouze překrytí uvedených intervalů v letech 1460–1470. Z těchto dat nerozhodneš pořadí jednotlivých předmětů. Podobný motiv ani pořadí samy nepotvrzují převzetí. Další krok může hledat doloženou dostupnost předlohy, trasu předmětu nebo konkrétní kontakt; nenalezený doklad zatím označ jako chybějící.

Na vlastní mapě proto veď zvlášť místo vzniku, původ tvůrce či tradice, zobrazené místo a dnešní sbírku. Nemusejí se shodovat. Dále zapisuj datum jako interval, pokud jej tak poskytuje zdroj. Přiřazení ke směru ti pomůže hledat souvislosti, ale nepřevezme práci s jednotlivým dílem.

V první kapitole zkusíš celý postup na jedné dvojici a třetím díle. Nejprve se podívej. Potom dovol údajům, aby tvůj první odhad zpřesnily.

KAPITOLA 01

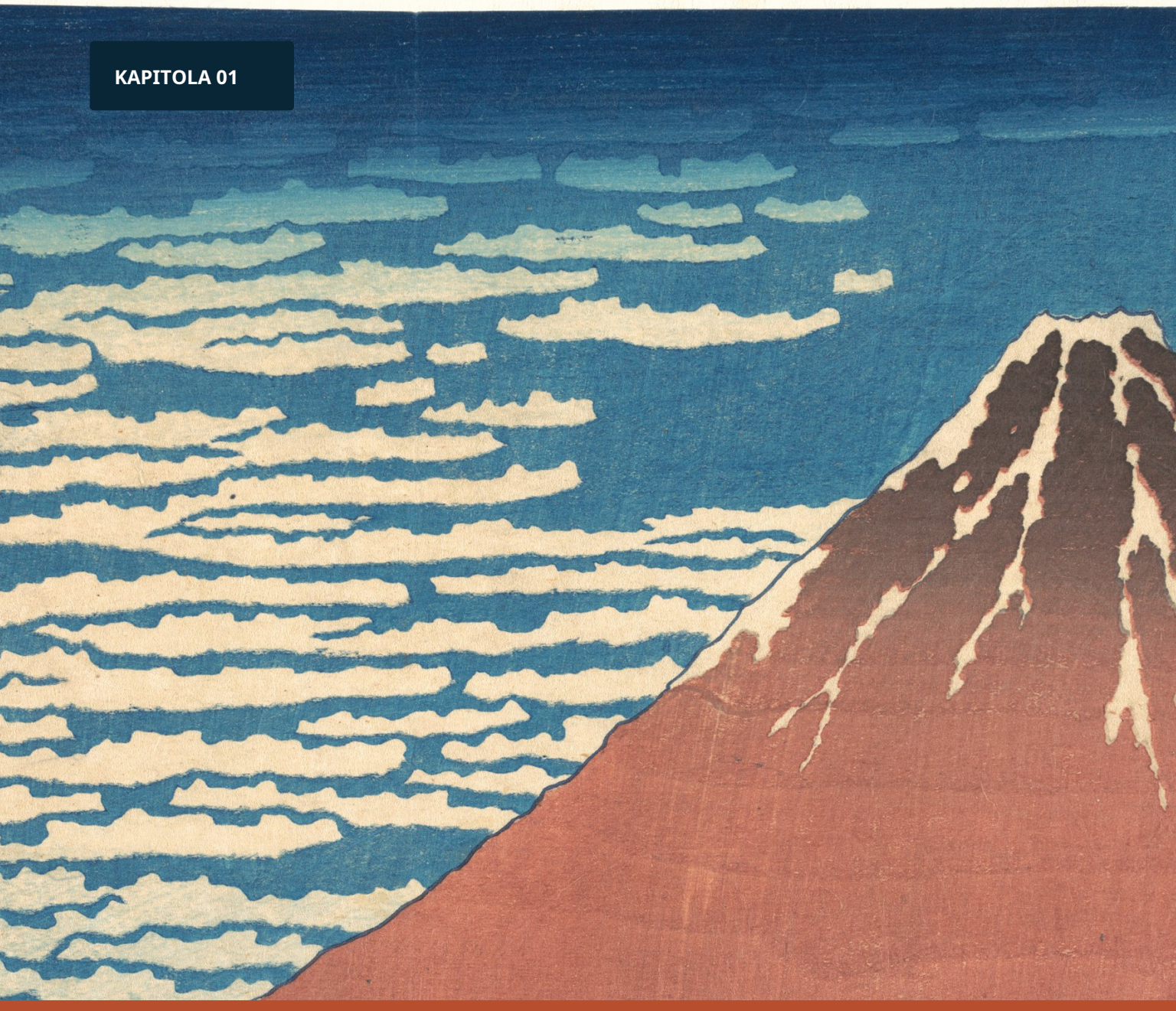

Stejný motiv, jiný obraz

Začni tím, co můžeš ukázat.

Na konci oddělíš tři pozorování od dvou hypotéz. V katalogu ověříš autora, dataci, materiál a inventární číslo, jednu vlastní interpretaci zpřesníš a na třetím díle obhájíš závěr dvěma viditelnými detaily.

Potřebuješ papír nebo poznámky v telefonu a přibližně 35 minut. Jména zatím nehledej. Identifikace a zdroje přijdou na stranách 18–19 a 21.

Výřez pro předěl. Celé dílo na s. 14.

Dvě hory. Dva způsoby vidění.

A

B

Prohlédni si oba celky. Písmena označují reprodukce; jména a názvy zatím nepotřebuješ.

Na obou obrazech rozeznáš horu. Tím však podobnost nekončí a rozdíl teprve začíná. Nejprve věnuj každému obrazu půl minuty. Potom si polož otázku: ve kterém z nich se mi hora odděluje od okolí zřetelněji? Napiš první odpověď, i kdybys zatím neuměl vysvětlit proč.

> Úloha 1. První dojem si ponech zvlášť. Zapiš tři pozorování O začínající „Vidím…“ a dvě hypotézy H, v nichž navrhneš vysvětlení: „Možná…, protože…“. Alespoň jednou porovnej oba obrazy. U každého pozorování uveď polohu detailu. U hypotézy napiš, co by ji mohlo podpořit nebo zpochybnit. Samotné „působí to na mě klidně“ je záznam reakce; hypotéza zkusí vysvětlit, který vztah v obraze tento dojem vyvolává.

Zatím nehádej autora, zemi ani umělecký směr. Cílem není poznávačka. Hledáš oporu, kterou lze znovu prohlédnout. Když napíšeš „hora A je osamělá“, už navrhuješ význam. Když napíšeš „svah A tvoří velkou souvislou červenavou plochu“, ukazuješ vlastnost obrazu. Obě věty mohou být užitečné, ale každá potřebuje jinou kontrolu.

Nepovažuj dva podobně velké obrázky na stránce za doklad stejné velikosti originálů. Stejně tak fotografie povrchu není samotný materiál. Co nemůžeš zjistit pohledem na reprodukci, nech otevřené.

Ukaž místo, na kterém záleží

Vrať se k větě, kterou sis napsal jako první. Podtrhni její nejsilnější slovo: například klidný, pevný, roztříštěný nebo vzdálený. Teď zkus prstem ukázat místo, kvůli kterému ses pro toto slovo rozhodl. Pokud takové místo nenajdeš, věta ještě není hotovým výkladem. Je to dobrý začátek otázky.

Vyřešený příklad

> Odhad: „Hora A na mě působí soustředěněji.“ Detail: velká červenavá plocha svahu je vpravo zřetelně oddělená od modré oblohy; malé tmavé tvary stromů se soustřeďují níž. Závěr: „Souvislý svah a výrazná hranice proti obloze mi umožňují rychle přečíst horu jako jeden tvar.“ Slovo soustředěněji teď dostalo obrazovou oporu. Neříkáme tím, že každý divák musí cítit totéž.

U B najdeš jiný vztah. Modré a zelené tahy se objevují v hoře, obloze i krajině pod ní. Neznamená to, že hora mizí: její hřbet stále rozeznáš. Jednotlivé barevné plochy ale můžeš sledovat také napříč hranicemi věcí. Tvoje pozornost se tak může přesouvat od rozpoznaného místa k tomu, jak je obraz poskládaný.

> Úloha 2. Napiš obměnu vyřešeného příkladu pro B. Použij větu „Na mě působí…, protože v… vidím…“. Pak doplň jednu alternativu: „Jiný divák může sledovat spíš…, protože…“. U obou odpovědí musíš ukázat konkrétní místo. Možné řešení najdeš na straně 22.

Co zatím nevíš

Z povrchu reprodukce nevyčteš spolehlivě, zda dílo vznikalo v jednom sezení, proč bylo objednáno ani komu původně patřilo. Také „vypadá to rychle namalované“ není důkaz rychlé práce. Rozlišuj viditelnou stopu od vyprávění o jejím vzniku. Později se k této domněnce vrátíš s katalogem.

Tři pracovní značky: O = pozorování, H = hypotéza, K = údaj převzatý z katalogu. Označ si jimi své věty. První osobní dojem si nech zvlášť. Katalogový údaj může hypotézu podpořit nebo vyvrátit; pouhé přepsání značky z H na K ji neověří.

Hranice, tah a směr pohledu

A / HRANA SVAHU

B / HŘBET A TAHY

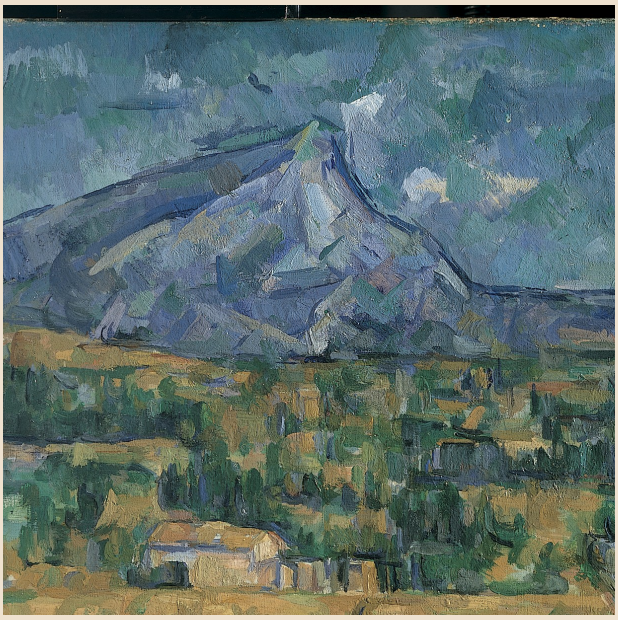

Zvětšené výřezy. U A sleduj rozhraní červenavého svahu a modré oblohy. U B sleduj obrys hřbetu i tahy uvnitř ploch.

Kompozice znamená uspořádání částí v celku. Nejde jen o to, zda je hlavní věc uprostřed. Všímej si také velikosti ploch, směru hran a rozdílu mezi světlým a tmavým. Výřezy nahoře zvětšují dvě místa, na kterých můžeš ověřit svůj první odhad. Pak se vždy vrať k celku na straně 14: detail sám neumí ukázat všechny vztahy.

> Úloha 3. Prohlédni si nejprve celek A a potom celek B. U každého si do poznámek nakresli dvě jednoduché čáry: průběh horského hřbetu a vlastní trasu pohledu od hory do okolí. První čáru opři o viditelnou hranici, u druhé pojmenuj dva detaily, mezi nimiž se tvé oko pohybuje. Nekresli po reprodukci. Schéma zachycuje tvůj rozbor, nikoli dodatečný tah autora.

U A můžeš sledovat dlouhý levý svah stoupající k vrcholu vpravo a proti němu téměř vodorovné pásy oblaků. U B leží vrchol vlevo od středu; z něj pokračuje nižší hřbet doprava. Pod horou jsou drobnější světlé a tmavé plochy. Tyto vztahy lze popsat bez znalosti jmen.

Pořadí tvého pohledu není univerzální návod pro všechny oči. Formuluj je jako vlastní zkušenost a doložď obrazovým vztahem. Rozhodující detail je ten, který pomáhá ověřit právě tvoje tvrzení.

Od čáry k přesné větě

Představ si, že stojíš v muzeu s někým, kdo vidí stejný obraz poprvé. Věta „má to zajímavou kompozici“ mu moc nepomůže. Věta „dlouhý svah vlevo mě vede k vrcholu vpravo, zatímco pásy oblaků vedou vodorovně“ už nabízí postup, který si může vyzkoušet.

Vyřešený příklad: kompozice A

> Tvrzení: „V A se pro mě střetává stoupání a rozprostření do šířky.“ Důkaz 1: dlouhá šikmá hrana svahu stoupá zleva k vrcholu. Důkaz 2: světlé pásy oblaků probíhají převážně vodorovně přes modrou oblohu. Vysvětlení: oko může přecházet mezi šikmým pohybem po svahu a vodorovným rozsahem oblohy. Jde o návrh čtení kompozice, nikoli o doložený záměr autora.

Při práci s B zkus podobně přesně oddělit tvar a barevnou stopu. Hora je rozpoznatelná podle hřbetu. Současně si můžeš všimnout kratších tahů, které nepokrývají každou věc jedním souvislým odstínem. Když řekneš „obraz je složený z tahů“, doplň, zda mluvíš o obloze, hoře, světlé budově pod ní, nebo o popředí. Čím přesnější místo, tím snazší kontrola.

> Úloha 4. Obměň příklad: místo směru pohledu porovnej vztah velkých a malých tvarů. Najdi v A i B jednu velkou plochu a jednu skupinu drobných tvarů. Napiš, jak jejich rozdíl pomáhá tvému čtení krajiny. Klíč na straně 22 nabídne možné opory, ne jediný správný pocit.

Vyzkoušej opačný závěr

Když ti B připadá neklidné, zkus obhájit i větu, že má pevnou stavbu. Můžeš ukázat souvislý horský hřbet nebo široké pásmo krajiny pod ním? Tím svůj první dojem nemusíš zrušit. Učíš se, že jedno dílo může současně nabízet několik vztahů. Výklad zesílí, když víš, jaký detail by mohl tvůj závěr omezit.

Nezaměňuj větší podíl určité barvy na digitální reprodukci za měření původního pigmentu. O materiálu budeme mluvit s oporou v katalogu; přesné barvy obrazovky závisí také na jejím nastavení.

Teď k obrazům přidej identitu

A / HOKUSAI

B / CÉZANNE

Stejné reprodukce jako na straně 14. Ověř jejich podobu i inventární čísla; podobný název sám nestačí.

A / Katsushika Hokusai: Jižní vítr, jasná obloha (Červená Fudži); ze souboru Třicet šest pohledů na horu Fudži. Přibližně 1830–1832. Barevný dřevotisk na papíře. The Metropolitan Museum of Art, Asian Art. Inventární číslo JP9. Zdroj M01.

B / Paul Cézanne: Mont Sainte-Victoire. Přibližně 1902–1906. Olej na plátně. The Metropolitan Museum of Art, European Paintings. Inventární číslo 1994.420. Zdroj M02.

Úloha 5. Otevři oba katalogy přes odkazy M01 a M02. Nejprve porovnej reprodukci a inventární číslo. Pak přepiš autora, dataci a materiál. Zachovej slovo „přibližně“. Přidej dnešní datum přístupu. Číslo za lomítkem webové adresy je identifikátor záznamu na webu; není totožné s inventárním číslem sbírkového předmětu.

M01: metmuseum.org/art/collection/search/36490 • M02: metmuseum.org/art/collection/search/435878. Ověřeno 15. 11. 2026. Oba obrazy jsou u Met označeny Public Domain; reprodukce jsou zveřejněny v režimu CC0. Úplné kredity jsou v licenčním registru ukázky.

Oprav výklad, když se objeví důkaz

Materiál ti pomáhá pojmenovat rozdíl mezi oběma díly. U A katalog potvrzuje barevný dřevotisk na papíře, u B olej na plátně. Dřevotisk vzniká přenosem barvy z dřevěné tiskové formy na papír. Můžeš tedy přesněji mluvit o tisku a malbě. Samotná technika však neurčuje jediný vzhled: ne každý dřevotisk musí mít stejné plochy jako A a ne každá olejomalba stejné tahy jako B. Ověřený údaj propojuj s konkrétním obrazem.

Vyřešený příklad: změna původní hypotézy

Původní H: „B vzniklo rychle, protože vidím krátké tahy.“ Katalog M02 uvádí, že Cézanne na tomto obraze pracoval delší dobu a plátno zvětšil. Oprava: „Krátké barevné tahy jsou viditelnou vlastností povrchu; samy nedokazují rychlost vzniku. Podle muzejního záznamu práce probíhala delší dobu.“ Všimni si, že nepřestáváš věřit svým očím. Opravuješ příběh, který sis z viditelné stopy odvodil.

Úloha 6. Vyber jednu vlastní hypotézu ze strany 14. Zapiš její původní znění, jeden konkrétní nový údaj z katalogu a současnou formulaci. Vysvětli, co údaj objasňuje. Když hypotézu nevyvrací, zpřesni její hranici: co už můžeš tvrdit a co stále nevíš? Nestačí přepsat vyřešený příklad B. Hodnotí se tvoje vlastní srovnání před a po ověření; nemusíš předstírat omyl, pokud k němu nedošlo.

Ani text na správné stránce nemusí popisovat jen tento obraz

Komentář M01 porovnává reprodukci A také s jiným tiskem. Následující zmínku o blesku proto nesmíš automaticky přenést na obraz před sebou. Vrať se k němu: blesk v něm nevidíš. Kontrola katalogu znamená také číst, ke kterému předmětu věta patří. Nestačí opsat všechno, co stojí poblíž správného obrázku.

Nech otevřené také otázky funkce: samotný horský motiv neprozradí, kdo si konkrétní exemplář původně pořídil nebo jak visel v místnosti. Známe materiál, název a zařazení do souboru; původní užívání jednotlivého předmětu může vyžadovat další prameny. Přesný výklad umí říct i to, kde jeho podklady končí.

Opora této strany: katalogy M01 a M02. Jejich identifikační údaje jsou vypsány na straně 18. Pozorování povrchu a cvičné interpretace jsou formulovány pro tuto učebnici.

Teď už postup vedeš ty

Nejprve celek. Přibliž si stromové popředí, světlé hory vzadu a vodní tok vpravo od středu.

Třetí obraz opět ukazuje hory, ale vztah blízkého a vzdáleného se změnil. Nečti zatím další stranu. Dej si pět minut na samostatný pokus. Použij stejné kroky jako předtím; nová je reprodukce, ne metoda. Svou první odpověď si ponech, abys ji později mohl porovnat s opravenou verzí.

> Úloha 7. Odpověz: „Jak obraz C vytváří dojem velké hloubky?“ Zapiš dvě pozorování s přesnou polohou. K nim přidej jednu interpretační větu a jednu otázku pro katalog. Nakonec vysvětli, v čem se C liší od A nebo B. Nestačí říct, že je podrobnější: ukaž, jaký vztah detail pomáhá číst.

Nápověda až po prvním pokusu: které blízké tvary překrývají vzdálenější? Kde vidíš ostré drobné podrobnosti a kde světlejší, méně kontrastní plochy? Pokud nápovědu použiješ, poznamenej si to a odliš ji od odpovědi, kterou jsi napsal sám.

Pro plný výsledek potřebuješ dva různé důkazy. „Hory jsou vzadu“ a „vzadu jsou hory“ je jedna informace řečená dvakrát. Identita C a vyřešený příklad jsou až na další straně.

Krajina může být sestavený svět

C / Frederic Edwin Church: Heart of the Andes (Srdce And), 1859. Olej na plátně. The Metropolitan Museum of Art, The American Wing. Inventární číslo 09.95. Zdroj M03: metmuseum.org/art/collection/search/10481. Ověřeno 15. 11. 2026. Public Domain; reprodukce CC0.

Možné řešení úlohy 7

Pozorování 1: stromy v pravém popředí překrývají vzdálenější horské svahy. Pozorování 2: světlé sněžné hory vlevo vzadu mají měkčí barevné přechody než drobné listí a kmeny v popředí. Závěr: překrytí a rozdílná čitelnost podrobností rozdělují krajinu do prostorových plánů, tedy do blízkých a vzdálenějších částí a podporují dojem hloubky. Oproti velké souvislé ploše svahu A sleduji v C delší cestu od blízké vegetace k vzdáleným horám.

Katalog M03 doplňuje důležitou skutečnost: Church obraz sestavil z mnoha studií pořízených v Ekvádoru. Nemusíš ho tedy chápat jako mechanický záznam jediného pohledu z jednoho stanoviště. Když jsi napsal „takto přesně vypadá místo, na kterém malíř stál“, uprav větu na „obraz vytváří přesvědčivou krajinu z více studijních podkladů“. Vizuální přesvědčivost a dokumentární přesnost nejsou totéž.

Ke čtení patří i funkce obrazu v konkrétní situaci. Muzeum popisuje jeho veřejné vystavení v zatemněném prostoru a rámování připomínající okno; diváci si měli prohlížet podrobnosti divadelními kukátky. Takový způsob prezentace může pomoci vysvětlit význam drobných detailů. Informaci o historické instalaci však nevydáváme za něco, co lze vyčíst ze samotné reprodukce.

Úloha 8. Sestav závěrečný odstavec o 60–90 slovech: tvrzení o C, dva viditelné důkazy, jeden ověřený katalogový údaj a jedna hranice toho, co víš. Piš tak, aby druhý čtenář poznal, která část vychází z obrazu a která ze zdroje. Kontrolní kritéria jsou na straně 23.

Místo námětu není totožné s původem autora. Andy leží v Jižní Americe; Church je v katalogu veden jako americký malíř. Toto dílo samo nenahrazuje studium jihoamerických uměleckých tradic.

Zkontroluj oporu svého výkladu

Úloha 1 / Pozorování a hypotéza

Možná O: vrchol A je vpravo od středu; v B se pod horou střídají zelené a okrové plochy; A má delší souvislou červenavou plochu svahu než B. Možná H: „Souvislý svah A může soustředit pozornost na horu jako jeden tvar.“ „Střídání krátkých tahů v obloze B může vyvolávat dojem pohybu.“ Obě H navrhují vztah mezi viditelným znakem a účinkem. Zkus je zpochybnit jiným detailem nebo jinou trasou pohledu; nejsou důkazem autorova záměru. U hypotézy o době vzniku či původním použití hledej také oporu v katalogu. Hodnotí se rozlišení vět a síla opory, ne shoda tvého pocitu s příkladem.

Úloha 2 / Dvě obhajitelná čtení B

„B na mě působí živě, protože v obloze a popředí vidím střídání kratších tahů.“ Alternativa: „Může působit pevně, protože horský hřbet vytváří souvislou hranici nad širokým pásem krajiny.“ Obě odpovědi jsou možné: sledují jiné vztahy. Slabá by byla věta „malíř byl nervózní“, pokud by ji podepírala jen přítomnost krátkých tahů. Z vlastnosti povrchu ještě neznáš duševní stav autora.

Úlohy 3–4 / Čára a měřítko tvarů

Pro úlohu 3 vede první čára u A po dlouhém svahu k vrcholu vpravo; u B po hřbetu od vrcholu vlevo od středu doprava. Druhá čára je tvoje trasa pohledu: u A může spojit hranu hory s vodorovnými oblaky, u B hřbet se světlou budovou dole. Jiná trasa platí, pokud ukážeš oba její opěrné detaily. Pro úlohu 4 porovnej například velký červenavý svah A s malými tmavými tvary stromů, u B horskou plochu s drobnějšími plochami kolem budovy. Vysvětli, co ti vztah velikostí umožňuje rozeznat.

Úlohy 5–6 / Identita a oprava

A: Hokusai, přibližně 1830–1832, barevný dřevotisk na papíře, JP9. B: Cézanne, přibližně 1902–1906, olej na plátně, 1994.420. Oba záznamy patří Met; číselné části webových adres nejsou inventárními čísly. U opravy vždy pojmenuj původní domněnku a nový důvod. Modelový případ: krátké tahy B neprokazují rychlé zhotovení, když katalog uvádí dlouhodobější práci. Ponechat doloženou nejistotu je také přesný výsledek. U vlastní opravy musí být vidět původní a nová věta i údaj, který mezi nimi tvoří spojení. Přijatelná změna může zpřesnit míru jistoty. Pouhé zopakování modelu B vlastní opravu nenahrazuje.

Když ti odpověď nesedí, oprav nejprve pozorování, potom závěr. Nehledej ozdobnější slovo pro tvrzení, jehož oporu stále nemůžeš ukázat.

Co už dokážeš samostatně

Úlohy 7–8 / Možný závěrečný odstavec

> „V C vnímám velkou prostorovou hloubku, protože stromy vpravo překrývají vzdálenější svahy a světlé hory vlevo vzadu mají měkčí přechody než vegetace v popředí. Oko tak může procházet několika prostorovými plány. Podle Met Church obraz sestavil ze studií pořízených v Ekvádoru. Přesvědčivý prostor proto nepovažuji automaticky za záznam jediného stanoviště. Ze samotné reprodukce neumím určit, kterou jednotlivou studii použil pro každý strom nebo vrchol.“

Odstavec není vzor k opisování. Zkus se podívat, co dělá: nejprve říká, jak obraz čte; potom ukazuje dva odlišné vztahy; následuje údaj připsaný katalogu a nakonec mez poznání. Stejnou stavbu můžeš použít i tehdy, když tě na C zajímá víc vodní tok, lidské měřítko nebo vztah pohledu zblízka a zdálky. Vždy však potřebuješ dostupný detail.

Kontrola cíle kapitoly

- Mám tři konkrétní pozorování a dvě označené hypotézy, které navrhují vysvětlení; první osobní dojem vedu zvlášť.
- U A a B umím najít autora, dataci, materiál a inventární číslo v příslušném katalogu.
- Zapsal jsem původní i zpřesněnou vlastní interpretaci, připojil konkrétní katalogový údaj a vysvětlil, co mění a co ponechává otevřené.
- U C moje tvrzení podpírají dva různé, přesně lokalizované detaily.
- Umím ukázat, kde v závěrečném odstavci mluvím za sebe a kde přebírám údaj muzea.

Když některý bod chybí, vrať se jen k odpovídající úloze. Pokud máš problém s popisem, začni znovu stranou 14. Pokud se ti plete výklad s informací o autorovi, porovnej strany 18–19. Pokud opakuješ stejný důkaz dvěma slovy, vrať se k prostorovým vztahům na straně 20. Samostatnost nevzniká tím, že už nikdy nic neověřuješ. Poznáš ji podle toho, že víš, co a proč ověřit.

> Přenes do muzea. Vyber dvě díla s příbuzným motivem. U každého si nejprve napiš jedno pozorování bez čtení popisky. Teprve potom porovnej materiál a identitu. Na třetím díle zkus stejnou otázku znovu. Poznamenej si jednu větu, kterou jsi po ověření změnil.

V další kapitole budeš kontrolovat samotnou popisku: jak poznat správný předmět, zachovat nejistou atribuci a nevymyslet jméno, které pramen neuvádí.

KAPITOLA 02

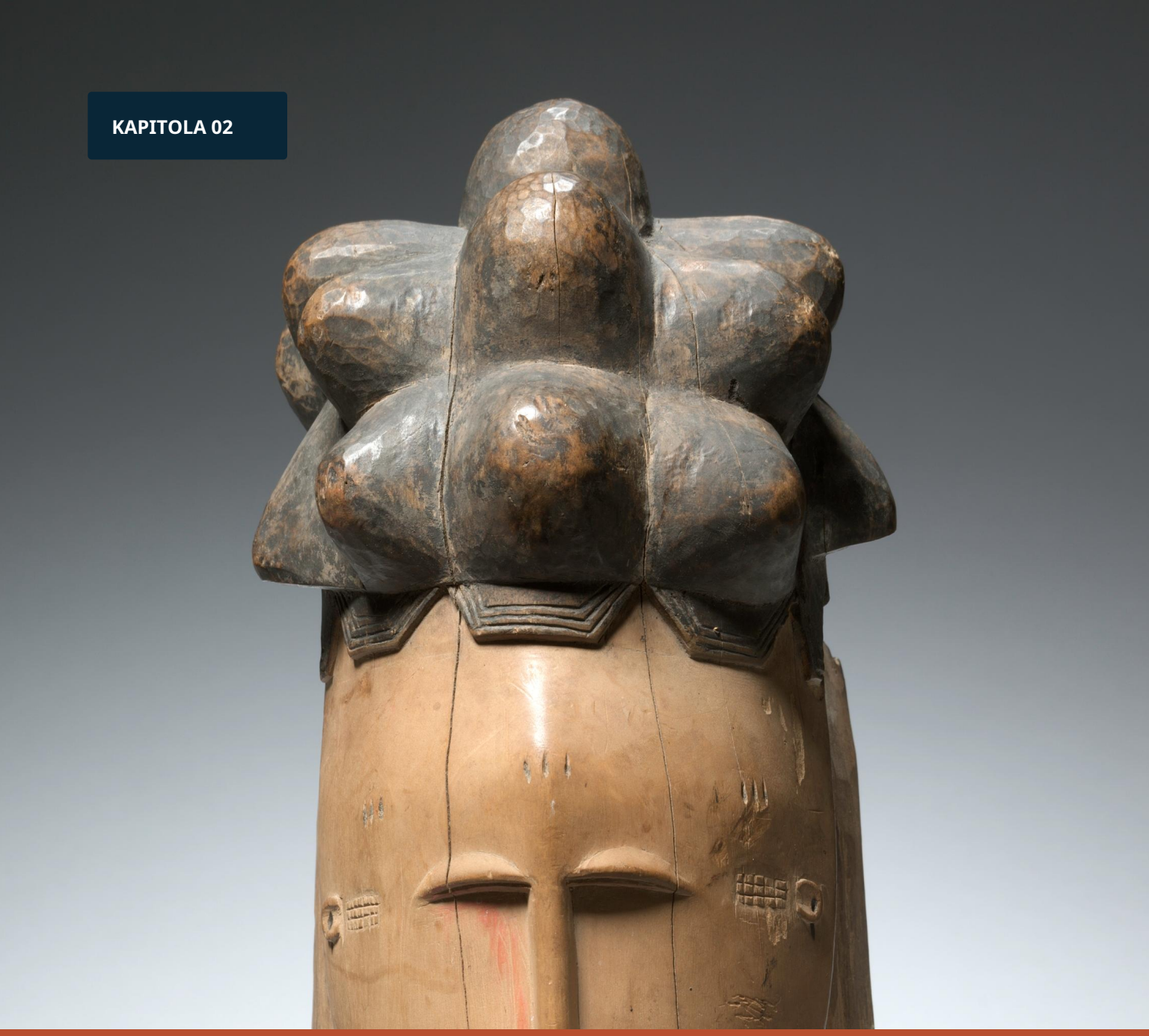

Popiska není poslední slovo

Čti také to, čím si katalog není jistý.

Na konci kapitoly sestavíš ověřitelnou popisku třetího díla. Správně uvedeš sbírku a inventární číslo, oddělíš jméno tvůrce od kulturního či stylového zařazení, zachováš nejistotu datace a jeden závěr opřeš o viditelný detail.

Připrav si své poznámky z první kapitoly. Tentokrát budeš sledovat tvář a číst drobná slova, která mění význam celého záznamu. Úlohy 2.1–2.6 mají vysvětlený klíč na stranách 33–34.

Nejdřív se podívej na tvář

A

B

Dvě tváře, zatím bez názvů. Porovnej jejich celkové uspořádání i jednotlivé tvary. Velikost obrázků neudává velikost originálů.

Na obou předmětech rozeznáš oči, nosní část a ústa. U každého ale vystupuje do popředí něco jiného. Než otočíš stránku, dej si minutu na prohlížení. U A sleduj vztah úzkých očí ke dvěma světlým zahnutým výběžkům. U B si všimni, kolik prostoru mezi očima a tmavými horními útvary zabírá čelo. Ptej se, kudy tvůj pohled prochází tváří.

> Úloha 2.1. Vymysli pro A i B pracovní název o třech až šesti slovech. Potom napiš ke každému dva viditelné detaily a jeden odhad, k čemu mohl předmět sloužit. Odhad začni slovem „možná“. Zatím neurčuj jméno tvůrce, zemi ani přesný věk zobrazené osoby. První odpověď si uchovej i tehdy, když ji později opravíš.

Vyřešený první krok

> Pracovní název „Tvář se zahnutými výběžky“ pomáhá najít A. Ukazuje tvar, který lze na fotografii zkontrolovat. Název „Rozhněvaný vládce“ už přidává dvě tvrzení: o emoci a společenském postavení. Samotná velikost úst ani výrazné obočí je nedokládají. Takový název si můžeš poznamenat jako první dojem, ale ještě se nehodí do ověřené popisky.

Při srovnání přesuň pozornost také od jednotlivosti k celku. U A se šířka horních útvarů potkává s protáhlou střední částí. U B dlouhý nos zdůrazňuje svislý směr tváře. Výklad kompozice tak můžeš začít bez znalosti jména. Kulturní význam těchto prvků však vyžaduje jiný druh důkazu než jejich poloha v obrazu.

Pokud používáš alternativní text, nejdřív čti jeho verzi bez identifikace. Obsahuje stejná pozorovatelná vodítka; odpověď z katalogu přijde až na další stránce.

Název tě navede. Číslo tě dovede.

Katalog Cleveland Museum of Art vede A jako Face Mask, česky Obličejová maska, pod číslem 1971.296. B se jmenuje Portrait Mask (mblo), česky Portrétní maska (mblo), a má číslo 1974.203. Obě díla jsou v téže sbírce, takže teprve přesné číslo spolehlivě rozliší záznamy, se kterými právě pracuješ. [CH02-S01, CH02-S02]

Vrať se ke svým pracovním názvům. Muzejní název může přidat zařazení předmětu, ale nemusí být jménem, které mu dal tvůrce. Anglické Face Mask je především označení typu. Uvedené záznamy nedokládají, že by tyto anglické názvy pocházely od řezbářů. Při citování si proto nech vedle českého překladu také původní katalogový titul.

Vyřešený příklad: zaměněné datum

> Poznámka „maska A vznikla roku 1971“ zaměňuje inventární číslo za dataci. Číslo 1971.296 zkopíruj do pole „inventární číslo“. V poli datace katalog uvádí počátek 20. století. Ani první část čísla, ani rok darování nemohou samy nahradit údaj o vzniku. Tečky v čísle zachovej: pomáhají vyhledat konkrétní předmět. [CH02-S01]

> Úloha 2.2. Na webu muzea vyhledej A podle čísla 1971.296. Zkontroluj fotografii, název i materiál. Potom oprav zápis: „Portrétní maska (mblo), Cleveland, 1971.296.“ Napiš dvě možnosti opravy podle toho, zda chceš uchovat název, nebo číslo. Vysvětli, proč nestačí opravit pouze pravopis.

Až si budeš v muzeu zapisovat další dílo, vezmi si s sebou dvojici sbírka + inventární číslo a odkaz na záznam. Samotné „maska z Clevelandu“ je příliš široké. Číslo není výkladem díla; umožní ale druhému člověku ověřit, zda mluvíte o témže předmětu a používáte stejné podklady.

Identifikace obrazů: A — Obličejová maska, počátek 20. století, dřevo, malba a barvivo, výška 31,7 cm, 1971.296. B — Portrétní maska (mblo), počátek až polovina 20. století, dřevo a malba, výška 41,2 cm, 1974.203. The Cleveland Museum of Art; oba dary Katherine C. White. Reprodukce CC0. Atribuce rozlišíš na další straně. [CH02-S01, CH02-S02]

Co znamená „možná ve stylu“

Srovnání tváří může vést k otázce po stylu. Osobní jméno ani příslušnost tvůrce z fotografie neurčíš.

U A katalog uvádí Pobřeží slonoviny a formulaci possibly Yaure-style carver: řezbář, možná ve stylu Yaure. U B stojí Baule-style carver: řezbář ve stylu Baule. Osobní jméno neuvádí ani jeden záznam. Slovo „možná“ u A zachovej; patří k informaci stejně jako místní určení. [CH02-S01, CH02-S02]

Stylové přiřazení popisuje souvislost, kterou katalog dílu přisuzuje. Nevydávej je za doložený životopis jednotlivce. Z fotografie také nevyčteš, jak se sám tvůrce označoval. Když napíšeš „neznámý řezbář“, říkáš, že v použitém záznamu nemáš jeho osobní jméno. O schopnostech, záměrech nebo významu jeho práce tím nerozhoduješ.

Detail, který opraví příliš rychlý odhad

> U A bys mohl dva světlé výběžky považovat za vousy. Všimni si jejich zahnutí a dvojice širokých uší nahoře. Muzejní komentář pojmenovává sloní uši a kly. Opravená věta zní: „Tvář A obsahuje sloní znaky; katalog upozorňuje na spojování lidských a zvířecích rysů.“ Tento krok vysvětluje motiv, ale neurčuje osobní jméno řezbáře. [CH02-S01]

> Úloha 2.3, část A. Oprav větu „Masku A určitě vyřezal příslušník národa Yaure.“ Zachovej všechno, co katalog opravdu uvádí, a označ, co věta přidala bez dokladu. Potom napiš jednu otázku, kterou bys položil kurátorovi o podkladech stylového přiřazení.

Přesnost tu vyžaduje krátké doplnění, nikoli dlouhou omluvu: „podle katalogu“, „možná“, „jméno neuvedeno“. Tato slova dovolují pracovat s dostupnými poznatky a současně ponechat prostor pro jejich budoucí zpřesnění.

Dílna není osobní podpis

Atribuce je přiřazení díla určitému tvůrci nebo prostředí. V popisce si proto všímej slov kolem jména. Muzeum může uvést přímo autora, připsat mu dílo s určitou nejistotou nebo je spojit s jeho dílnou či okruhem. Přepis, který ponechá jen slavné jméno, snadno změní význam záznamu.

- Připisováno určitému autorovi: katalog navrhuje jeho autorství, ale neuvádí je jako jisté.
- Dílna určitého autora: nepojmenovaný tvůrce pracoval v souvislosti s mistrovou dílnou, obvykle pod jeho vedením.
- Okruh určitého autora: dobový tvůrce s ním souvisí; přímo učednictví ani účast v jeho dílně z tohoto termínu neplynou.

Toto základní rozlišení vychází z katalogizačního slovníku Getty. Přesný rozsah termínu vždy ověř v pravidlech konkrétní sbírky. Ke slovům „připisováno“ či „okruh“ si nevymýšlej číselnou pravděpodobnost. [CH02-S05]

Skutečný záznam k rozluštění

> Cleveland vede Diptych s dvanácti apoštoly a svatým Pavlem, kolem roku 1700, pod atribucí Workshop or Circle of Wäldä Maryam. Přelož ji jako „dílna nebo okruh Wäldä Maryama“. Záznam ponechává dvě možnosti. Zkrácení na „Wäldä Maryam, 1700“ ztrácí jak nejistotu autorství, tak přibližnou dataci. Inventární číslo tohoto díla je 2023.4. [CH02-S04]

> Úloha 2.3, část B. Zapiš atribuci diptychu v jediné české větě a zachovej spojku „nebo“. Pak vysvětli, kterou informaci bys musel získat, abys mohl dílo bez výhrady uvést pod osobním jménem. Nestačí, že jiný web zkrácenou popisku opakuje.

Když se dvě databáze liší, poznamenej si jejich přesné formulace, zdroj a datum návštěvy. Pro tuto kapitolu vycházíš ze současného katalogu sbírky, která dílo spravuje. Rozdíl nezakrývej sloučením obou tvrzení. Může jít o novější výzkum, zjednodušený přepis nebo chybu; bez dalšího dokladu mezi těmito možnostmi nerozhodneš.

Ve dvojici A/B neznáme osobní jména řezbářů. Názvy Yaure a Baule se zde objevují v katalogových stylových formulacích. Nezaměňuj je za jména dvou umělců.

Třetí tvář změní otázku

C

Dílo C celé, před čtením identifikace a komentáře. Vlastní zápis dokonči před otočením stránky.

Také třetí předmět soustřeďuje pozornost na tvář. Prohlédni si jej nejdřív bez výkladu. Použij stejné otázky jako u A a B: kde jsou oči, jak vystupuje nos a co rámuje hlavu? Potom zahrň do pozorování celý předmět. Rozhodni, zda bys jej zařadil ke stejnému typu jako první dvojici. Svůj názor si zatím nech otevřený.

> Úloha 2.4. Před otevřením katalogu napiš dvě věty: „Předmět C by mohl být…, protože…“ a „Pro ověření potřebuji zjistit…“. V první ukaž na konkrétní část mimo samotný obličej. Ve druhé rozliš otázku po typu předmětu od otázky po jeho konkrétním používání. Pak přidej odhad materiálu a výslovně jej označ za odhad.

Zachovej první odpověď

Své věty neupravuj zpětně tak, aby vypadaly správně od začátku. Na další stránce porovnáš první zápis s katalogem a doplníš opravu jinou barvou nebo na nový řádek. Může se změnit pojmenování předmětu, jistota údaje o materiálu i otázka, na kterou se chceš ptát. Každou změnu spoj s konkrétním novým podkladem.

Není nutné správně uhodnout přesný historický název. Hodnotí se, zda z pozorování vedeš srozumitelnou cestu k ověřitelné otázce. Odpověď „je to staré“ ti mnoho nepomůže, protože neříká, co má katalog objasnit. Zkus určit, který údaj by tvůj odhad skutečně změnil a proč by právě tento údaj rozhodoval.

Pokud používáš obrazový popis, otevři verzi bez identifikace. Vysvětlení tvaru, katalogový název, materiál a řešený příklad přijdou na straně 30; klíč úlohy je na straně 34.

Čtyři pole, čtyři různé otázky

Metropolitan Museum of Art vede C jako Portrait Head Bottle, zde Láhev v podobě portrétní hlavy. Záznam uvádí kulturu Moche, Peru, 4.–7. století n. l. a materiál keramika, pigment. Výška je 24,4 cm a šířka 16,5 cm. Inventární číslo zní 67.167.21; do sbírky dílo daroval Nathan Cummings v roce 1967. [CH02-S03]

Rozděl údaje podle otázky, na kterou odpovídají. Datace říká, do jakého období katalog klade vznik. Materiál říká, z čeho je předmět vytvořen. Kulturní a zeměpisné určení uvádějí Moche a Peru. Dnešní sbírka označuje instituci, kde předmět evidují. New York proto nemůžeš přepsat do pole „místo vzniku“ jen proto, že je tam Met.

Vyřešený příklad: stáří a vzhled

> Kdyby se ti B zdálo starší kvůli prasklinám a nerovnému povrchu, porovnej dojem s datací. B je podle katalogu z počátku až poloviny 20. století, kdežto C ze 4.–7. století n. l. Vzhled fotografie není samostatným měřítkem stáří. U C navíc nepřepisuj několikasetleté rozmezí na přesný rok uprostřed; vznikla by jistota, kterou zdroj nemá. [CH02-S02, CH02-S03]

> Úloha 2.5. Oprav popisku: „Moche: Portrét krále, 1967. Dřevo. Vyrobeno v New Yorku. Met, 67.167.21.“ Ke každé opravě přiřaď pole katalogu, o které se opíráš. Uveď také, které tvrzení musíš vypustit, protože k němu nemáš oporu.

Vrať se k velikostem: A měří na výšku 31,7 cm, B 41,2 cm a C 24,4 cm. Na stránkách jsou fotografie upravené pro čitelnost, takže přímé porovnání jejich výšky by tě zmýlilo. Rozměr si ověř v katalogu a při úvaze o zacházení s předmětem ho drž odděleně od jeho zvětšení v knize. [CH02-S01–CH02-S03]

C — neznámý tvůrce, kultura Moche. Láhev v podobě portrétní hlavy, 4.–7. století n. l., Peru. Keramika, pigment. The Metropolitan Museum of Art, 67.167.21. Gift of Nathan Cummings, 1967. Reprodukce: The Met Open Access, CC0. [CH02-S03, CH02-S07]

Portrét ještě neznamená známé jméno

B

C

Obě díla mají v katalogovém názvu portrét. Jméno zobrazeného člověka v použitých záznamech nenajdeš.

Tvář v tobě snadno vyvolá představu konkrétní osoby. Zapiš si dojem a detail, který jej vyvolává. Jméno, povolání či společenské postavení však potřebují další doklad. Ani slovo „portrétní“ v názvu tyto údaje samo nedoplňuje.

U B Cleveland připouští, že může jít o portrétní masku vážené starší ženy. Rozhodující je „může“. V obecném komentáři muzeum spojuje masky mblo se zábavními tanci a idealizovanými portréty známých osob. Tento kontext pomáhá formulovat otázky, ale sám neurčuje, kdo přesně nosil náš předmět, kdy vystoupil nebo kdo stál modelem. [CH02-S02]

Vyřešený příklad: od dojmu k mezím tvrzení

Větu „B je smutná královna“ rozděl: „Úzké sklopené oči na mě působí zasmušile“ je tvůj dojem spojený s detailem. „Katalog připouští portrét vážené starší ženy“ je informace ze zdroje. „Královna“ zůstává nepodloženým doplněním. Ani tvoje emoce, ani formulace muzea toto postavení neurčují.

Úloha 2.6. Ke čtyřem větám přiřaď „pozorování“, „údaj katalogu“ nebo „nedoložený závěr“: a) Nad tváří C vystupuje hrdlo. b) Materiál C je keramika s pigmentem. c) C uchovávalo nápoj pro pohřeb krále. d) U B může jít o portrét vážené starší ženy. U c) navrhni, jaký nový doklad by mohl tvrzení podpořit.

Prázdné pole v online záznamu neznamená, že údaj nikdo nemůže znát. Přesný zápis zní „v použitém záznamu není uvedeno“. Rozlišuj omezení svého výzkumu od stavu veškerého poznání.

Napiš popisku, kterou lze zkontrolovat

Teď spoj pozorování a ověření do krátkého textu pro návštěvníka muzea. C už umíš najít podle čísla, rozlišit jeho dataci od roku daru a obhájit zařazení mezi nádoby. Poslední úkol ověří, zda dokážeš tyto kroky použít současně bez doplnění lákavého, ale neověřeného příběhu.

Vyřešený začátek pro B

> „Portrétní maska (mblo), řezbář ve stylu Baule, Pobřeží slonoviny, počátek až polovina 20. století. Dřevo a malba. The Cleveland Museum of Art, 1974.203. Dlouhý nos zvýrazňuje svislou osu tváře; nad úzkými očima zůstává vysoké čelo. Muzeum připouští, že může jít o portrét vážené starší ženy.“ První část přebírá identifikaci, druhá přidává kontrolovatelné pozorování a poslední zachovává nejistotu. [CH02-S02]

Závěrečná obměna. Napiš obdobnou popisku pro C v rozsahu 60–80 slov. Uveď název, kulturní zařazení, dataci, materiál, sbírku a inventární číslo. Přidej jednu větu o hrdle či obloukovém spojení a jednu hranici poznání. Před porovnáním s klíčem podtrhni slova převzatá ze zdroje a zakroužkuj vlastní interpretaci.

Pod text připoj tři krátké řádky: co jsem nejprve odhadl; co mě přimělo názor upřesnit; co ještě potřebuji zjistit. Oprava původního názoru je součást práce. Pokud ses trefil hned, napiš, kterým detailem a kterým katalogovým polem jsi odhad následně ověřil.

Jak pokračovat v muzeu

- Zapiš sbírku, inventární číslo a URL záznamu; při pozdějším porovnání přidej datum návštěvy stránky.
- Přečti celé pole atribuce i datace. Zachovej „možná“, „kolem“, „připisováno“ a „nebo“.
- Vrať se od textu k obrazu. Zkontroluj, zda popsaný detail skutečně vidíš a zda fotografie ukazuje potřebnou část.
- Otázku, kterou katalog neřeší, proměň v další výzkum. Hledej odborný rozbor konkrétního předmětu, ne pouze opakování jeho fotografie.

Pro tuto obměnu stačí otevřít https://www.metmuseum.org/art/collection/search/309489. Podklady kapitoly byly ověřeny 14. listopadu 2026; úplné adresy a licence jsou ve zdrojovém registru. [CH02-S03]

Nejprve oprav tvrzení, potom formulaci

2.1 — Pracovní název a odhad

Možné názvy jsou „Tvář se světlými výběžky“ pro A a „Protáhlá tvář s vysokým čelem“ pro B. Další názvy jsou rovnocenné, pokud lze ukázat jejich oporu. U A vidíš zahnuté světlé tvary u úst a široké horní útvary; u B úzké oči, dlouhý nos a tmavé zaoblené tvary nahoře. Odhad „možná maska“ se po otevření katalogu potvrdí. Odhad přesného obřadu nebo identity člověka by vyžadoval další důkaz. Název ani dojem se nehodnotí podle shody s jednou správnou metaforou.

2.2 — Který předmět chceš citovat?

Chceš-li uchovat název Portrétní maska (mblo), oprav číslo na 1974.203. Chceš-li uchovat číslo 1971.296, oprav název na Obličejová maska. Obě možnosti patří Cleveland Museum of Art. Původní zápis spojoval údaje dvou různých předmětů; pravopisná úprava by tuto věcnou chybu nevyřešila. Opravu zakonči kontrolou fotografie. [CH02-S01, CH02-S02]

2.3 — Jakou jistotu opravdu máš?

Část A může znít: „Katalog uvádí nepojmenovaného řezbáře z Pobřeží slonoviny, možná ve stylu Yaure.“ Původní věta bez opory přidala jistotu i osobní příslušnost. Vhodná otázka kurátorovi zní: „Které srovnávací předměty nebo historické doklady podporují stylové přiřazení?“ Samotný vzhled masky ti neposkytne životopis jejího tvůrce. [CH02-S01]

Část B: „Diptych vznikl kolem roku 1700 v dílně nebo okruhu Wäldä Maryama.“ „Nebo“ ponechává alternativu, kterou uvádí katalog; „kolem“ zachovává přibližnost data. K přímému osobnímu autorství bys potřeboval přesvědčivý a odborně posouzený doklad vztahující se právě k tomuto dílu. Pouhé opakování jména ani obecná podobnost takový krok sama neospravedlňuje. [CH02-S04, CH02-S05]

Při kontrole si označ jednu původní větu, kterou jsi musel změnit. Napiš, zda opravu vyvolal viditelný detail, konkrétní údaj katalogu, nebo chybějící důkaz. Tím poznáš, kterou část postupu už zvládáš a kterou máš ještě procvičit.

Co už dokážeš obhájit

2.4 — Detail mimo obličej

> Silná odpověď zní: „C by mohlo být nádobou, protože nad hlavou má trubicové hrdlo a za ní obloukové spojení.“ Katalog potvrzuje typ lahve. Otázka „co obsahovala?“ je další krok; hrdlo ji samo neřeší. Odpověď „portrét, protože vidím tvář“ zůstává příliš obecná a nevyužívá rozhodující konstrukční detail. [CH02-S03]

2.5 — Opravená identifikace

> Moche patří do pole kultury; osobní tvůrce není v záznamu pojmenován. Název oprav na Láhev v podobě portrétní hlavy, dataci na 4.–7. století n. l. a materiál na keramiku, pigment. Zeměpisný údaj zní Peru; Met je dnešní sbírka. Rok 1967 označuje dar, nikoli vznik. Označení krále vypusť, protože použitý katalog je nedokládá. Inventární číslo 67.167.21 bylo správné. [CH02-S03]

2.6 — Tři druhy vět

> a) Pozorování. b) Údaj katalogu. c) Nedoložený závěr. d) Údaj katalogu se zachovaným „může“. Pro c) bys potřeboval například spolehlivě doložený nálezový kontext a odborné vyhodnocení tohoto konkrétního předmětu; tvrzení o obsahu by mohlo vyžadovat i rozbor zbytků. Podobnost s jinou lahví nebo samotné ušní ozdoby nestačí k doložení pohřbu krále.

Jedna možná závěrečná popiska

> „Láhev v podobě portrétní hlavy. Neznámý tvůrce, kultura Moche, Peru, 4.–7. století n. l. Keramika, pigment. The Metropolitan Museum of Art, 67.167.21. Hrdlo nad hlavou a obloukové spojení za ní ukazují, že tvář tvoří část nádoby. Výrazný nos přitahuje pohled k obličeji, ale horní část připomíná stavbu celého předmětu. Použitý katalog neuvádí jméno zobrazené osoby ani konkrétní obsah této lahve; tyto otázky proto zůstávají otevřené.“ [CH02-S03]

Zkontroluj čtyři věci: najde druhý čtenář stejný předmět? Zachoval jsi nejistotu údajů? Umíš ukázat detail, na němž stojí výklad? Přiznal jsi jednu hranici svého poznání? Pokud ano, popiska už může sloužit jako ověřitelný podklad pro rozhovor o díle. Při příští návštěvě muzea použij stejný postup na předmět, který jsi nikdy předtím neviděl.

KAPITOLA 03

Materiál mění možnosti

Od toho, co vidíš, k tomu, co můžeš doložit.

Na konci kapitoly u neznámého předmětu oddělíš tři věci: pozorování povrchu, materiál doložený katalogem a hypotézu o výrobě. U každého tvrzení pojmenuješ jeho oporu. Z viditelného tvaru navrhneš možné použití a zkontroluješ, jak daleko tě při jeho ověřování pustí zdroj.

Připrav si tři sloupce: VIDÍM — ZDROJ UVÁDÍ — POTŘEBUJI OVĚŘIT. Dvě díla nejprve porovnáš, třetí zpracuješ samostatně. Odpovědi si zapisuj před čtením následující stránky; vysvětlený klíč najdeš na stranách 44–45.

Výřez pro předěl. Celé dílo na s. 36.

Dva kohouti, dvě první domněnky

A

B

Nejdřív porovnej celky. Potom vyber na každém povrchu jedno místo, ke kterému se můžeš vrátit.

Oba předměty připomínají kohouta. A rozvíjí široký ocas, ukazuje nohy a otevírá zobák. B spojuje ptačí hlavu s dlouhým krkem, oblým tělem a velkým obloukem na boku. Než začneš určovat materiál, prohlédni si jejich siluety. Co oba tvary spojuje a čím se jejich stavba liší?

> Úloha 3.1. Ke každému dílu napiš dvě věty o povrchu a jednu o celkovém tvaru. Potom přidej první odhad materiálu se slovem „možná“. U každého odhadu uveď detail, který tě k němu vedl. Prozatím vynech jména, země i století. Při čtení dvoustrany zakryj stranu 37. Pokračuj, až máš hotových všech osm vět.

Vyřešený krok: popiš jen to, co kontroluješ

> Věta „A má na ocasu úzké tmavé linie uspořádané jako peří“ ukazuje konkrétní místo. Věta „A je zlaté, protože se leskne“ už z viděné barvy vyvozuje chemické složení. Přesnější počátek zní: „Povrch A na této fotografii působí žlutohnědě a na některých vypouklých místech se objevují světlé odlesky.“ Materiál tím zůstává otázkou.

U B sleduj tmavomodré pásy: na širokém těle zabírají více prostoru, ke krku se sbíhají. Některá místa kříží drobné světlé linie. Ukaž jejich polohu, ale příčinu, stáří a případnou souvislost s opravou teprve prověř.

Zeptej se: „Co by z mé věty zůstalo při jiném osvětlení?“ Tvar ocasu nebo rozložení pásů bys dál hledal, velikost odlesku by se mohla změnit. Rozlišuj předmět, jeho povrch a podmínky fotografie. Připravíš si tak přesnější otázku pro katalog.

Připoj k odhadu správné pole katalogu

A je Akvamanile v podobě kohouta, nádoba evidovaná v Met pod číslem 1989.292. Katalog ji klade do Dolního Saska v Německu a do 13. století; jako materiál uvádí slitinu mědi. B je Džbán s kohoutí hlavou, 19.68.2, z íránského Kášánu, rovněž ze 13. století. Jeho tělo tvoří keramická hmota označovaná stonepaste. Osobní jména tvůrců nejsou v těchto záznamech uvedena. [CH03-S01, CH03-S02]

Barvy ti poskytly vodítko pro otázku, zatímco odpověď o materiálu nyní opíráš o konkrétní katalogové pole. Nezaměňuj tyto dvě opory. Když napíšeš „slitina mědi“, zůstaň u tohoto označení: bez dalšího dokladu nepřidávej přesné složení ani název konkrétní slitiny. U B nezkracuj stonepaste na „kámen“ jen kvůli anglickému začátku slova.

Vyřešený zápis ve třech sloupcích

VIDÍM: úzké tmavé linie na ocasu A. ZDROJ UVÁDÍ: slitina mědi. POTŘEBUJI OVĚŘIT: jak linie vznikly a které části byly vyrobeny společně. Každý sloupec odpovídá na jinou otázku. Správně určený materiál ještě není úplným popisem výrobního postupu.

Úloha 3.2. Rozděl výroky mezi pozorování, doložený údaj a nedoloženou hypotézu: a) B má tmavomodré pásy. b) A je ze slitiny mědi. c) A je celé ze zlata. d) B vzniklo ve 13. století. e) Pásy na B se ke krku sbíhají. f) Každá tmavá skvrna na A vznikla už při výrobě. Dva problematické výroky oprav tak, aby nepředstíraly jistotu.

Obrazové kredity: A — výška 25,2 cm; The Metropolitan Museum of Art, The Cloisters Collection, 1989, 1989.292. B — výška 28,6 cm; The Metropolitan Museum of Art, Rogers Fund, 1919, 19.68.2. Reprodukce The Met Open Access, CC0. Velikost fotografií na stránce není společným měřítkem originálů. [CH03-S01, CH03-S02, CH03-S06]

Z čeho, jak a v jakém pořadí

Sleduj linie peří A a barevné pásy B. Podobná čára na fotografii nemusí vzniknout stejnou prací.

Materiál je látka, s níž tvůrce pracuje; technika označuje způsob práce. Z „kovu“ ještě nezískáš úplný sled odlévání, spojování a opracování. Z „keramiky“ zase nepoznáš, které části byly tvarované jednotlivě. Při čtení záznamu proto podtrhni zvlášť názvy materiálů a zvlášť slova popisující činnosti.

Stonepaste je keramická hmota s převahou jemně mletého křemene, doplněná menším podílem skelné složky a jílu. Odborný text Met používá také názvy fritware a siliceous ware. Toto složení přebíráš ze zdroje; světlý nebo namodralý vzhled povrchu ho sám neprokazuje. [CH03-S04]

U B katalog rozlišuje tvarovanou a aplikovanou výzdobu a malbu pod průhlednou glazurou. Aplikovaná znamená přidaná na povrch. „Pod glazurou“ určuje vztah malby ke krycí vrstvě. Nepopisuje jen barvu, kterou dnes vidíš, ale poskytuje informaci o uspořádání vrstev. [CH03-S02]

Vyřešený příklad: čára a její vznik

> Pozorování: „Tmavomodré pásy B na těle nabývají šířky a u krku se zužují.“ Ověření: katalog uvádí malbu pod průhlednou glazurou a v komentáři označuje modř jako kobaltovou. Výklad: změna šířky pásů zvýrazňuje přechod od břicha k úzkému krku. Chemické pojmenování pigmentu a poloha malby ve vrstvách pocházejí z katalogu, účinek směrování pásů můžeš znovu zkontrolovat v obraze. [CH03-S02]

Obměň poslední větu pro A: jak směr linií vede pohled přes ocas? Můžeš popsat rytmus a zakřivení, aniž bys rozhodl o konkrétním nástroji. Takový výklad zůstává užitečný i tehdy, když se přesnější technologické vysvětlení dozvíš teprve později. K rozhodnutí, zda byla linie přenesena z modelu, vyryta nebo dodatečně upravena, potřebuješ další doklad.

Neopisuj celý výrobní postup z jedné stopy

Technologická hypotéza je předpoklad, jak předmět vznikl. Může začít u viditelné stopy, ale musí připouštět ověření i opravu. Když například vidíš úzkou linii, zeptej se, zda označuje výzdobu, spoj, poškození nebo jiný jev. Teprve potom navrhuj způsob jejího vzniku. Pokud na fotografii potřebný detail nerozlišíš, přesný závěr odlož.

Met vysvětluje, že většina dochovaných středověkých akvamanilií byla odlévána ze slitiny mědi metodou ztraceného vosku. To poskytuje A technologický kontext. Obecný výklad však nenahrazuje průzkum každého spoje, odlišně zbarveného místa a jednotlivé linie našeho kohouta. Při popisu konkrétní části vždy rozliš, co uvádí záznam předmětu a co víš o širší skupině. [CH03-S05]

Vyřešený příklad: příliš široké zobecnění

> Věta „B má tvarovanou výzdobu, proto celé tělo vzniklo v jediné formě“ překračuje zdroj. Pole katalogu mluví o výzdobě. Přesná oprava zní: „Záznam uvádí tvarovanou a přidanou výzdobu; z této formulace samotné neurčím postup vytvoření všech částí těla.“ Slovo „celé“ bylo silnější než dostupný důkaz. [CH03-S02]

> Úloha 3.3. Oprav dva další závěry: a) „Když se na A leskne povrch, nebylo nikdy opravované.“ b) „Síť světlých linií na B dokazuje, že se rozbilo už ve 13. století.“ U každého napiš bezpečné pozorování a jednu otázku pro restaurátorskou dokumentaci. Potom pro B navrhni krátký, zdrojem doložený popis výzdoby; nepřidávej přesné teploty, nástroje ani počet výpalů.

Zvolený materiál otevírá tvůrci určité možnosti, ale sám nenadiktuje podobu díla. A má členitý ocas a B velké obloukové ucho; oba tvary spojují více výtvarných i praktických rozhodnutí. Vyhni se větě „musí to vypadat takto, protože je to kov či keramika“. Nejdřív doložkonkrétní vztah mezi materiálem, provedením a tvarem, o kterém chceš mluvit.

Tvoje zkouška na třetím díle

C

Pracuj jen s fotografií C. Název, materiál, dataci a výklad zatím nehledej.

Nový předmět zatím nemá katalogovou popisku ani řešený příklad. Při čtení dvoustrany zakryj stranu 41. Dej si alespoň tři minuty na vlastní záznam. Odpovědi napiš celé; samotný dojem, že bys je dokázal vysvětlit, při pozdějším porovnání nestačí.

> Úloha 3.4. Zapiš dvě pozorování povrchu a jedno pozorování tvaru. U každého přidej polohu. Navrhni dvě možné materiálové hypotézy a uveď, co tě k nim vede. Vyber jednu, kterou zatím pokládáš za pravděpodobnější, nebo zdůvodni, proč mezi nimi z fotografie nerozhodneš. Potom napiš jednu hypotézu o výrobě a pojmenuj doklad, který by ji mohl potvrdit či vyvrátit.

Sleduj vlastní slova. „Hladký“ popisuje dojem z povrchu; „vyleštěný určitým nástrojem“ už navrhuje postup práce. „Světlý“ je barevné pozorování; konkrétní materiál je další tvrzení. Pokaždé, když přidáš sloveso o výrobě, ověř, zda už máš důkaz, nebo právě vytváříš otázku. Stejná opatrnost platí pro rozměr: fotografie zatím neposkytuje srovnávací měřítko.

> Připoj druhou část: k čemu mohl předmět sloužit? Ukaž detail, který tvůj návrh podporuje, a jednu věc, kterou z tohoto detailu nezjistíš. Zapiš také, kde bys potřebnou informaci hledal. Ani zde nemusíš uhodnout muzejní označení; hodnotí se spojení mezi tvrzením, oporou a hranicí jistoty.

Nakonec podtrhni nejodvážnější větu ve svém záznamu. Napiš vedle ní, co by tě přimělo změnit názor. Teprve po tomto kroku otoč stránku. Při čtení katalogu původní odpovědi nemaž: oprav je jinou barvou nebo novým odstavcem. Potřebuješ poznat, co přineslo nové pozorování a co teprve informace ze zdroje. Klíč úlohy najdeš na straně 45.

Stejný povrch může skrývat jiný materiál

C je Nádoba na vonnou látku v podobě dvou svázaných kachen, Met, 27.9.1, Egypt, kolem 1580–1550 př. n. l. Katalog určuje hlavní materiál jako anhydrit, přírodní kámen. V materiálovém poli dále uvádí oči vyložené porézním materiálem uvnitř měděných obroučeк. Celý předmět tedy nepopisuje jediným materiálem. Výška činí 17,1 cm. [CH03-S03]

Přečti znovu svou odpověď. Jestli jsi zvažoval keramiku kvůli hladkému světlému povrchu, odhad oprav podle katalogu. Jestli jsi odhadl kámen, doplň, že přesné určení anhydritu nyní přebíráš ze zdroje. Správný tip a doložený závěr nejsou stejný výkon. Podstatné je, zda umíš ukázat, odkud tvoje jistota pochází.

Rozliš materiál celku a detailu

Vrať se k tmavému kruhovému detailu oka. Na fotografii vidíš kontrastní malé místo; složení jeho středu a obroučky určuje až záznam. Nevydávej každou barevnou odlišnost automaticky za jiný materiál. Současně nepředpokládej, že všechny části musejí být z téže látky jako tělo nádoby. Obě zkratky by tě mohly odvést od přesné otázky.

Muzejní komentář popisuje nádobu jako vyřezanou z anhydritu. To podporuje základní údaj o opracování kamene, ale samo nepojmenovává konkrétní nástroje ani délku práce. Tentýž komentář uvádí, že se datování této skupiny v minulosti změnilo. Katalogové poznání se zpřesňuje výzkumem; dnešní dataci proto zapiš přesně i se slovem „kolem“. [CH03-S03]

> Doplň ke svým poznámkám tři nové řádky: „Odhad jsem potvrdil nebo změnil v…“, „Z katalogu nově přebírám…“, „Stále nevím…“. V posledním řádku se vrať ke své technologické hypotéze. Jestli ji katalog neřeší, neoznačuj ji ani za potvrzenou, ani automaticky za vyvrácenou.

C — neznámý tvůrce. The Metropolitan Museum of Art, Gift of Edward S. Harkness, 1927, 27.9.1. Rozměry 17,1 × 15,4 × 9,3 cm. Reprodukce The Met Open Access, CC0. [CH03-S03, CH03-S06]

Nádoba ještě neříká, co se s ní dělo

A

C

Ptačí tvar je společný. Konkrétní použití ověřuj pro každý předmět zvlášť.

Tvar může naznačit možnost uchopení, postavení nebo nalévání. Konkrétní účel však potřebuje další oporu. Rozliš tři otázky: co konstrukce umožňuje, k čemu byl předmět podle zdrojů určen a jak byl skutečně použit v určité situaci.

Vyřešený příklad: A a mytí rukou

> Oblouk mezi ocasem a krkem A vede k otázce po uchopení a otevřený zobák k otázce po výtoku. Katalog výslovně uvádí, že šlo o nádobu na vodu určenou k mytí rukou. Tento účel proto můžeš uvést s odkazem na zdroj. Samotná fotografie ani tento krátký záznam však nejmenují člověka, kterému z kohouta někdo naléval vodu. [CH03-S01]

U C muzeum uvádí kosmetickou látku a připouští možnost, že nádoba byla vytvořena pro hrobku. Svázané kachny dává do souvislosti s obětinami zemřelým. Při převyprávění zachovej rozdíl mezi údajem o obsahu a možností zamýšleného pohřebního použití. Přesný recept nebo vůni látky z této fotografie nezískáš. [CH03-S03]

> Úloha 3.5. Oprav větu „C určitě sloužilo každý den při hostinách, protože má hrdlo a ptačí tvar.“ Napiš zvlášť závěr o typu předmětu, údaj o obsahu podle katalogu a opatrnou formulaci možného kontextu. U každého uveď, zda jde o pozorování, údaj zdroje nebo interpretaci. Nakonec pojmenuj tvrzení, které musíš úplně vypustit.

A ani C neposuzuj jen podle dnešních představ o praktičnosti. Možné zacházení je začátek otázky. Spoj viditelný tvar s doloženým kontextem a ponech otevřené to, k čemu nemáš důkaz. Stejný postup použij u B: funkci jednoho kohouta nepřenášej automaticky na druhého.

Sestav krátký záznam o práci a použití

Vrať se ke třem sloupcům z úvodu. Když chceš mluvit o práci tvůrce, pomáhají ti udržet rozdíl mezi pozorováním a představou výrobního děje. Když chceš mluvit o funkci, brání tomu, aby se každá nádoba změnila v doklad stejného zvyku. Teď oba postupy spoj do krátkého vysvětlení pro dalšího návštěvníka.

> Úloha 3.6. Napiš o C 80–110 slov. Začni jedním detailem povrchu nebo tvaru. Přidej materiál a jednu informaci o výrobě doloženou katalogem. Vysvětli, co můžeš říci o funkci a co musí zůstat otevřené. Zakonči otázkou, jejíž odpověď by vyžadovala další výzkum. Vedle textu připoj sbírku, inventární číslo a URL; tyto identifikační údaje do počtu slov nezahrnuj.

Vyřešený krátký vzor pro A

> „Ocas A člení úzké linie a opakované oblouky. Povrch na fotografii působí žlutohnědě; katalog určuje slitinu mědi. Met předmět označuje jako vodní nádobu určenou k mytí rukou. K přesnému popisu výroby a pozdějších zásahů do jednotlivých částí bych potřeboval technologický a restaurátorský průzkum.“ Vzor ukazuje, co pozoruješ, co přebíráš a co teprve zkoumáš. [CH03-S01]

Po napsání textu podtrhni každé tvrzení o materiálu, technice nebo použití. Ke každému připoj zdroj nebo označení hypotézy. Pak zkontroluj, zda na fotografie nepřenášíš informace z jiného předmětu. Výrok doložený u B není automaticky doložený u C, i kdyby měly podobný lesk nebo světlý odstín.

Nakonec si představ, že se dozvíš o dřívější opravě zkoumaného předmětu. Kterou část svého výkladu bys musel prověřit znovu a která by zůstala platným popisem fotografie? Odpověď ti ukáže, zda jsi spojil důkaz s konkrétní větou. Dobrý záznam lze opravovat po jednotlivých tvrzeních; nemusíš kvůli nové informaci zahodit všechno, co jsi pozoroval.

Zdroj pro vlastní ověření C: https://www.metmuseum.org/art/collection/search/544042. Úplné kredity a licence jsou ve zdrojovém registru kapitoly. [CH03-S03]

Jak opravit příliš jistý odhad

3.1 — Co můžeš ukázat

U A můžeš uvést žlutohnědý vzhled, tmavé linie na ocasu a rozvinutý ptačí tvar s nohama. U B například modré pásy, síť jemných světlých linií a oblé tělo s dlouhým krkem. Odhady materiálu se mohou lišit. Hodnotí se, zda je nazýváš odhadem a ukážeš podnět. Slovo „zlatý“ ponech jen jako označení barevného dojmu; samo neprokazuje zlato ani zlacení. U jiné správné odpovědi musíš stejně jasně určit viditelný detail.

3.2 — Tři různé druhy opory

Pozorování jsou a) a e). Doložené katalogové údaje jsou b) a d). Nedoložené závěry jsou c) a f). U c) oprav materiál podle katalogu na slitinu mědi. U f) napiš: „Na A vidím tmavší skvrny; jejich příčinu a dobu vzniku tato fotografie sama neurčuje.“ Nahradit jistotu slovem „asi“ bez pojmenování problému by bylo slabší řešení. [CH03-S01, CH03-S02]

3.3 — Stopa neurčuje celou historii

U a) můžeš bezpečně popsat odlesk na konkrétní části A. Ptej se, zda restaurátorský záznam dokumentuje opravy nebo úpravy povrchu. U b) můžeš popsat síť světlých linií na B, ale jejich datování by vyžadovalo další průzkum. Otázka může znít: „Které linie souvisejí s povrchovou vrstvou, poškozením či opravou a na základě čeho to víme?“ Ani lesk, ani síť linií ti nedávají úplnou historii předmětu.

Stručný popis B může znít: „Stonepaste, tvarovaná a aplikovaná výzdoba, malba pod průhlednou glazurou.“ Tato formulace sleduje záznam. Neříká, že celé tělo vzniklo v jediné formě, a nedoplňuje počet výpalů ani nástroje. Viditelné sbíhání pásů směrem ke krku můžeš připojit jako vlastní pozorování; jeho polohu zkontroluješ na fotografii. [CH03-S02]

Když tvůj původní tip vyšel, ještě zkontroluj způsob odůvodnění. Šťastný odhad materiálu neopravuje nepodložené tvrzení o výrobě. Za úspěch považuj především to, že každé větě přiřadíš odpovídající druh důkazu.

Třetí dílo: od povrchu k otázce

3.4 — Samostatný pokus

> Pozorovat můžeš světlý hladce působící povrch, tmavý kruhový detail oka a zakřivené části po stranách. Před ověřením lze zvažovat opracovaný kámen i keramiku s hladkým povrchem; fotografie nemusí mezi možnostmi rozhodnout. Anhydrit přebíráš z katalogu, který také popisuje opracování kamene. Hypotézu o broušení by pomohl prověřit průzkum povrchových stop. Hrdlo podporuje hypotézu nádoby; obsah vyžaduje další zdroj. Přijatelná odpověď může původně odhadnout jiný materiál, pokud odhad po ověření opraví. [CH03-S03]

3.5 — Funkce a možné prostředí

> Typ nádoby můžeš navrhnout podle stavby a ověřit katalogem. Kosmetickou látku uvádí muzejní komentář. Určení pro hrobku podává jako možnost, kterou musíš zachovat. „Určitě každý den při hostinách“ vypusť: z hrdla ani z ptačího motivu tento způsob použití nevyplývá. Tvrzení o přesném obsahu nebo konkrétním majiteli by potřebovalo další doklad. [CH03-S03]

3.6 — Jedno přijatelné řešení

> „C má hladce působící světlý povrch a zakřivené ptačí krky po stranách. Muzejní katalog určuje anhydrit a popisuje nádobu jako vyřezanou z tohoto kamene. U očí uvádí další materiály včetně měděných obrouček, takže označení celého předmětu jedinou látkou by bylo neúplné. Hrdlo podporuje čtení předmětu jako nádoby. Podle muzejního komentáře obsahovala kosmetickou látku a mohla být určena pro hrobku; samotná fotografie tento kontext neprokazuje. Přesný nástroj ani recept obsahu z použitého záznamu nezjistím. Dále bych hledal odborný průzkum, který rozlišuje výrobní stopy od pozdějších zásahů.“ [CH03-S03]

Identifikace k ukázce: The Metropolitan Museum of Art, 27.9.1; https://www.metmuseum.org/art/collection/search/544042.

Pro kontrolu potřebuješ čtyři shody: detail skutečně vidíš; materiál souhlasí s katalogem; výrobní postup nepřekračuje uvedený důkaz; u funkce zachováváš nejistotu. Oprav tu část, která některou podmínku nesplňuje. Při příštím prohlížení začni stejnými třemi sloupci, ať máš před sebou nádobu, sochu, obraz nebo stavbu.

KAPITOLA 04

Kompozice: jak obraz vede oko

Sleduj vztahy mezi věcmi i místo kolem nich.

Na konci vysvětlíš kompozici pomocí osy, kontrastu, rytmu a volné plochy. Každé tvrzení opřeš o určité místo. V katalogu opravíš jeden závěr o barvě a na třetím díle samostatně obhájíš dvě různá čtení.

Připrav si poznámky a papír na jednoduché náčrty. Začni bez jmen. Úlohy 4.1–4.7 mají vysvětlený klíč na stranách 55–56.

Výřez pro předěl. Celé dílo na s. 47.

Kde se tvůj pohled zastaví

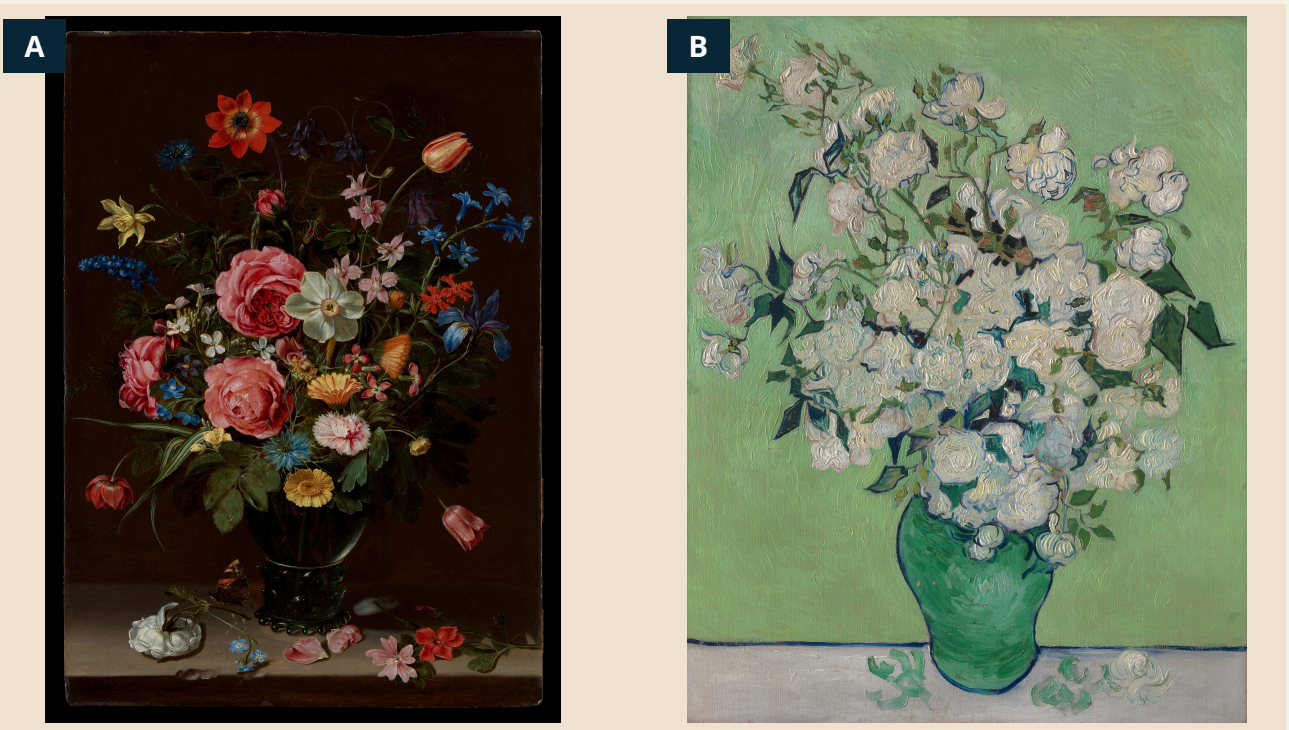

Stejný motiv, dvě uspořádání. Nejprve pozoruj celé obrazy. Reprodukce nejsou ve společném měřítku.

Před tebou jsou dvě kytice ve váze. Motiv znáš z běžného života, takže můžeš začít uspořádáním obrazu. Zakryj další stránky a věnuj každému celku půl minuty. Poznamenej si, kam ses podíval nejdřív, kam potom a kde ses zastavil. Tato krátká cesta je záznam tvého pohledu. Jiný člověk může začít jinde; společně můžete ověřit tvary, které vás zaujaly.

Úloha 4.1. U A i B napiš dvě pozorování s přesnou polohou. Potom navrhni jednu hypotézu, proč tě určité místo přitahuje: „Možná se sem vracím, protože…“. První dojem, například slavnostní nebo živé, si nech zvlášť. Alespoň jednou porovnej oba obrazy. Než přečteš příklad níže, dokonči vlastní zápis. Jména květin zatím nepotřebuješ.

Vyřešený první krok

Pozorování A: velký světlý květ leží přibližně uprostřed kytice, napravo od velkého růžového květu. Hypotéza: světlá plocha mě může přitahovat rozdílem vůči tmavému okolí. Kontrola: najdu také jiná světlá místa? Ano, třeba květ dole na podložce. Vysvětlení se proto nezastaví u slova světlý; musí zahrnout také velikost, okolí a polohu.

Kompozice je uspořádání částí v celku. Květ nemusí být největší, aby byl nápadný. Pomoci mu může ostrý obrys, samostatná poloha nebo odlišná barva. V A zkus sledovat jednotlivé květy proti tmavému pozadí. V B porovnej souvislou skupinu světlých tvarů s rozvětvenými stonky. Obě díla mohou nabízet více cest, které se navzájem nevylučují.

Napiš „můj pohled přechází“, pokud popisuješ vlastní zkušenost. Věta „každý se nejdřív podívá sem“ by potřebovala jiné důkazy. Také z prvního dojmu neurčíš povahu ani duševní stav tvůrce.

Osa není čára, kterou musíš vidět

Představ si svislici procházející středem vázy. Tato pomyslná osa ti pomůže porovnat, jak se kytice rozkládá nalevo a napravo. Nemusí být v obraze nakreslená. Zaznamenáváš vztah mezi tvary, ne nově objevenou část předmětu. Přidej ještě vodorovný směr podložky. Už dvě jednoduché čáry dovolují sledovat, co v uspořádání stojí, co se naklání a co se rozbíhá do stran.

Vyřešený příklad: pevná nádoba a rozvětvená kytice

> V B stojí zelená váza v dolní střední části. Její zaoblené tělo vytváří souvislý tvar; nad ním se stonky větví k oběma stranám. Můj výklad: svislá nádoba soustřeďuje rozvětvenou skupinu do jednoho celku. Omezení: květy neleží zrcadlově podle osy, takže tento vztah neznamená přesnou souměrnost. Pevný základ může být spojený s nepravidelným rozložením nahoře.

Vizuální váha označuje, nakolik prvek v určitém uspořádání poutá pozornost. Není to hmotnost zobrazeného předmětu. Velký tmavý list může vyvažovat několik menších světlých květů, ale výsledek musíš vždy ukázat v konkrétním obraze. Žádný počet okvětních lístků ti sám neprozradí, zda je kompozice vyvážená. Rozhoduje jejich vztah k okolí a také otázka, kterou právě sleduješ.

> Úloha 4.2. Obměň příklad pro A. Nakresli pouze osu vázy a tři značky pro nápadné květy. Najdi jednu dvojici prvků na opačných stranách osy. Napiš, čím se liší a jak mohou společně držet tvou pozornost v celku. Potom ukaž detail, který brání tvrzení, že obě poloviny jsou stejné.

Náčrt porovnej s reprodukcí. Pokud tvoje značky vytvořily dokonale pravidelný trojúhelník, ověř, zda jsi nezjednodušil nepravidelné okraje příliš. Pomocný tvar je nástroj. Když přestane odpovídat obrazu, uprav jej místo toho, abys podle něj opravoval vlastní pozorování.

Kontrast ukáže, rytmus propojí

Označené výřezy: vztah světlé plochy, obrysu a okolí. Rytmus pak ověř znovu v celku.

Kontrast je rozdíl, díky němuž jednu část rozpoznáš vůči jiné. Může být světlostní, barevný nebo tvarový. V detailu A sleduj světlý květ vedle tmavých listů. U B porovnej světlé okvětní plátky s modrými a tmavozelenými obrysy. Nepotřebuješ rozhodnout, který obraz má více kontrastu celkem. Nejprve vždy pojmenuj dvě konkrétní sousední plochy.

Vyřešený příklad: hranice květu B

> Pozorování: světlý květ v pravé horní části skupiny má místy výraznou modrou konturu. Výklad: obrys mi pomáhá oddělit okvětní plátky od zeleného okolí i tam, kde rozdíl světlosti není velký. Omezení: kontura se neopakuje stejně kolem každého květu. Tvrzení proto platí pro označené místo, ne jako pravidlo o každé části díla.

Rytmus vzniká opakováním a proměnou prvků. Najdi v A několik růžových květů v různých výškách. Oko může přecházet mezi podobnými barvami, přestože se velikost a natočení květů mění. V B zkus sledovat řadu světlých hlav spojených větvením stonků. Rytmus není totéž co rovnoměrná řada. Právě nestejné mezery mohou tvůj pohled zpomalovat nebo přerušovat.

> Úloha 4.3. Vyber v A nebo B tři podobné prvky. Popiš jejich polohu, společný znak a jednu proměnu. Napiš větu o možné cestě pohledu mezi nimi. Potom zkus jiné pořadí. Pokud funguje také, nevynucuj jedinou trasu. Do poznámek přidej, který detail ti dovolil pořadí změnit.

Výřezy nahoře zvětšují vztah hran a ploch. K hodnocení rytmu se vrať k celku na straně 47: výřez může další podobné prvky skrýt. Krátká nebo zakřivená stopa štětce sama neprokazuje rychlost práce, pohyb ruky ani emoci autora.

Prostor kolem květů také něco dělá

Pohledem snadno sbíráš věci: květ, list, vázu. Zkus teď sledovat plochy mezi nimi a kolem nich. Označení negativní prostor znamená právě tento vztah k vybranému hlavnímu tvaru. Slovo negativní nehodnotí kvalitu obrazu. Plocha nemusí být bílá, nenamalovaná ani zcela jednotná. Důležité je, jak ohraničuje květy a kolik místa jim ponechává.

Vyřešený příklad: mezera mezi větvemi

> V B najdu zelenou plochu mezi horními stonky. Její hranice vytvářejí listy a květy, nikoli samostatný rámeček. Když ji obkreslím do poznámek, uvidím, že rozestupy patří k uspořádání stejně jako bílé tvary. Tato mezera může oddělovat skupiny a zpřehlednit jejich větvení. Neznamená to, že zelené pozadí bylo určeno k jedinému účinku.

Porovnej také okolí celé kytice. A má nahoře tmavé pole kolem vysoko položených květů; dole skupinu uzavírá nádoba a podložka. V B světle zelené okolí navazuje barevně na vázu, ale tmavý obrys některé hranice znovu zvýrazňuje. Můžeš proto popsat současně příbuznost barev a oddělení tvarů. Prázdnější plocha nevytváří automaticky klid; záleží na jejím rozměru, okraji a sousedství.

> Úloha 4.4. U každého obrazu vyber jednu volnější plochu. Nakresli jen její obrys a připiš, které části jej vytvářejí. Potom si představ, že by se jeden sousední květ zvětšil a mezeru zúžil. Co by se změnilo v oddělení tvarů nebo cestě pohledu? Jde o myšlenkovou obměnu; původní obraz nech beze změny.

Svou odpověď zkontroluj dvěma otázkami. Pojmenoval jsi skutečnou plochu, kterou v obraze najde i někdo jiný? Vysvětlil jsi změnu konkrétního vztahu, nebo jen napsal, že by obraz byl horší? Druhá možnost nedává důvod. V této úloze hodnotíš účinek určité změny, ne celkovou cenu či krásu díla.

Ke vztahům přidej ověřená jména

A / CLARA PEETERS

B / VINCENT VAN GOGH

Stejné obrazy jako na straně 47. Ověřuj konkrétní objekt, ne pouze jméno nebo motiv.

> A / Clara Peeters: A Bouquet of Flowers (Kytice), přibližně 1612. Olej na dřevě. The Metropolitan Museum of Art, European Paintings, inventární číslo 2020.22. [CH04-S01]

> B / Vincent van Gogh: Roses (Růže), 1890. Olej na plátně. The Metropolitan Museum of Art, European Paintings, inventární číslo 1993.400.5. [CH04-S02]

V katalogu porovnej obraz, inventární číslo, autora, dataci a materiál. Peeters malovala na dřevě, van Gogh na plátno. Materiál ale sám nevysvětluje rozmístění květů: kompozici dál dokládej obrazem. Název Kytice může patřit mnoha dílům; inventární číslo rozliší konkrétní předmět.

Detail se může stát historickou otázkou

Katalog A spojuje pozornost ke květům s botanickým zobrazováním a všímá si stop pomíjení. Spadlé plátky a květy na podložce můžeš v obraze ověřit. Jejich význam už je výklad převzatý od muzea. Pokud z něj vycházíš, napiš „Met upozorňuje na…“. [CH04-S01]

Stejný záznam připomíná, že ženy měly omezený přístup ke studiu nahého modelu a zátiší jim nabízelo významné tvůrčí pole. Zátiší znamená zobrazení uspořádaných věcí, například květin a nádoby. Tento kontext pomáhá chápat podmínky práce; není důvodem předpokládat společný vrozený styl všech autorek. U Peeters stále zkoumáš její konkrétní volby. [CH04-S01]

Oba jednotlivé záznamy označují reprodukce Public Domain. Poskytuje je The Met v režimu Open Access / CC0. České názvy jsou pracovní překlady; původní názvy a přesné zdrojové kódy dovolují dohledat stejné objekty.

Dnešní barva nemusí být původní

Při prvním pohledu na B jsi pravděpodobně zaznamenal světlé květy proti zelenému okolí. To je použitelné pozorování dnešní reprodukce. Teď se ale zeptej na čas: vidíš stejný barevný vztah, jaký viděl tvůrce? Katalog uvádí, že růžové odstíny květů a podložky postupně vybledly. Původně výraznější růžová se v současném stavu zachovala jen ve stopách. [CH04-S02]

Vyřešený příklad: oprava záměru

> Původní věta: „Malíř zvolil bílé růže, aby vynikly proti zelenému pozadí.“ Oprava: „Na dnešní reprodukci vnímám růže převážně jako světlé. Podle Met byla jejich růžová výraznější a vybledla. Z dnešního vztahu proto nemohu bez dalšího odvodit původní barevný záměr.“ Pozorování zůstalo, změnil se historický závěr. [CH04-S02]

Podobně odděluj funkci kompozičního prvku od účelu celého díla. Tmavý obrys může v tvém čtení oddělovat květ. Sám ale nedokládá, pro koho obraz vznikl nebo kam měl být pověšen. Popis umístění do dnešní sbírky není automaticky zprávou o prvním majiteli. Pokud potřebuješ takovou odpověď, pokračuj konkrétním historickým pramenem a přiznej, co zatím chybí.

> Úloha 4.5. Oprav výrok: „U B jsou váza i pozadí zelené, proto malíř určitě chtěl, aby nádoba zmizela.“ Napiš zvlášť viditelný vztah, možný účinek a meze tvrzení o záměru. Připoj ještě jednu větu o tom, jak zpráva o vyblednutí mění spolehlivost výkladu původních barev. Kontrolu najdeš na straně 55.

Nezkoušej původní růžovou pouze odhadnout a vydávat ji za obnovený stav. Tvoje úloha je zpřesnit argument. Kompozici můžeš dál zkoumat pomocí osy, rozestupů a obrysů; u barevného vztahu vždy uveď, zda mluvíš o současné podobě nebo doložené minulosti.

Třetí kytice: navrhni vlastní čtení

C

Třetí dílo bez identifikace. Nejdřív dokonči vlastní náčrt a dvě čtení.

Teď začni znovu bez názvu a komentáře. Obraz C má příbuzný motiv, ale nemusí rozdělovat tvou pozornost stejně jako A nebo B. Nečti další stranu ani klíč. Věnuj mu nejprve celou minutu. Pak si napiš první dojem a nech u něj místo. Nehodnoť jej zatím jako správný nebo chybný; teprve budeš hledat, které vztahy jej podporují.

> Úloha 4.6. Vytvoř náčrt nejvýše z pěti čar a pěti značek. Ukaž jednu osu, dva prvky, které poutají tvou pozornost, a jednu volnější plochu. K náčrtu napiš dvě různá čtení kompozice. Každé podepři dvěma přesně umístěnými detaily. Jednou pracuj s kontrastem nebo rytmem, podruhé s rozložením hmot a volného prostoru. Nepřebírej automaticky závěr o A či B.

Pojmy slouží jako otázky, ne jako nálepky. U osy se ptej, které části se k ní vztahují. U kontrastu uveď obě sousední plochy. U rytmu pojmenuj společný znak i proměnu. U negativního prostoru vymez jeho hranice. Nemusíš použít všechna slova v jediné větě. Vyber vztahy, které dokážeš vysvětlit druhému člověku bez ukazování do náhodných míst.

Potom si polož dvě kontrolní otázky. Jsou tvoje dva důkazy skutečně různé? A připouští obraz také detail, který tvůj výklad omezuje? Pokud ano, připiš jej. Silné čtení nemusí využít všechno, co na obraze najdeš. Má ale přiznat, proč se soustředí právě na určité části a jak by se výsledek mohl změnit při jiném zaměření.

Nakonec porovnej C s A nebo B v jedné větě. Vyber přesný vztah místo obecného „je to barevnější“. Zaznamenej také otázku pro katalog. Nehádej materiál, autora nebo význam květin podle dojmu. Identifikaci dostaneš až po dokončení vlastního pokusu.

Ověř předmět, zachovej vlastní argument

> C / Odilon Redon: Bouquet of Flowers (Kytice), přibližně 1900–1905. Pastel na papíře. The Metropolitan Museum of Art, European Paintings, inventární číslo 56.50. [CH04-S03]

V katalogu nejprve porovnej celý obraz a číslo předmětu. Pak doplň materiál do svých poznámek. Pastel na papíře není další olejomalba jako A a B. Ověřená technika pomáhá pojmenovat dílo; sama ovšem nerozhodne, kudy máš vést pohled. Důkazy svého čtení zkontroluj znovu na reprodukci, kterou jsi použil pro náčrt.

Jedna nádoba, dvě různé autorské role

Met uvádí, že zobrazenou vázu vyrobila keramička Marie Botkin a kolem roku 1900 ji Redonovi darovala. Autorem tohoto díla je Redon; Botkin je zde spojena s vytvořením zobrazené nádoby. Údaj umožňuje přesnější otázku po vztahu skutečné věci a jejího vyobrazení. Nelze jej ale vyčíst jen z barev nebo tvaru vázy. [CH04-S03]

> Úloha 4.7. Napiš odstavec o 80–100 slovech: své silnější čtení C, dva viditelné důkazy, jedno srovnání s A nebo B, jeden ověřený katalogový údaj a jednu hranici poznání. Zřetelně označ, co uvádí muzeum. Zahrň i jedinou větu o alternativním čtení. Odstavec nemusí zahrnout všechny pojmy, ale jeho vztahy musí jít dohledat.

Když tě údaj o váze zaujal, zkus jej spojit s otázkou, ne s vymyšlenou odpovědí. Můžeš se ptát, jak malované či kreslené zdobení nádoby souvisí s květy nad ní. Bez dalšího dokladu však netvrď, že znáš přání dárkyně nebo Redonův osobní význam každé barvy. Vlastní interpretace zůstává přípustná, pokud její povahu přiznáš.

Ulož si náčrt i první zápis. Při kontrole cíle na straně 56 porovnáš sílu důkazů, ne shodu svého dojmu s modelovým odstavcem. Jiná obhajitelná cesta obrazem má stejnou hodnotu.

Klíč: vztah musíš umět ukázat

4.1 — Pozorování a vysvětlení

Možná pozorování: u A je nad vázou velký světlý květ vedle růžového; dole leží květy na podložce. B má zelenou vázu a větvené stonky mezi světlými hlavami. Hypotéza vysvětluje vztah, například: světlý květ A může poutat pozornost kontrastem k tmavému okolí. „Líbí se mi“ je osobní reakce, nikoli totéž vysvětlení.

4.2 — Osa a nerovné poloviny

U A můžeš porovnat velké růžové květy vlevo od osy s bledým květem a modrým květem na pravé straně. Barvy, velikosti i výšky se liší. Taková odpověď může podpořit vyvažování rozdílných prvků; nedokládá zrcadlovou souměrnost. Přijatelná je jiná dvojice, pokud přesně ukážeš její polohu a vztah k ose.

4.3 — Opakování s proměnou

Růžové květy A se opakují v několika výškách a mění velikost i natočení. V B můžeš sledovat světlé hlavy různě vzdálené od sebe. Rytmus doložíš společným znakem a konkrétní proměnou. Jiný začátek trasy není chybou; chybná by byla představa stejné mezery všude bez kontroly celku.

4.4 — Volná plocha

Zvětšení květu může zúžit mezeru mezi větvemi a spojit dříve oddělené skupiny. Samo neznamená zlepšení ani zhoršení. Správná odpověď pojmenuje konkrétní mezeru, sousední tvary a očekávanou změnu. Negativní prostor může být tmavý i světlý a stále patří k uspořádání obrazu.

4.5 — Účinek a původní záměr

Zelená váza B je barevně příbuzná pozadí, ale její obrys ji místy odděluje. Můžeš tedy popsat propojení i rozlišení. Původní záměr z tohoto vztahu jistě neznáš. Zpráva o vyblednutí navíc omezuje závěry o původních barvách. Nevztahuje se automaticky na každý pigment ani na všechna díla. [CH04-S02]

Obhaj svůj pohled a připusť druhý

4.6 — Dvě obhajitelná čtení C

> První možnost: svislá modrá váza soustřeďuje kytici, zatímco větvička nahoře prodlužuje směr vzhůru. Druhá: hustší levá část skupiny a volnější pole vpravo nahoře vytvářejí nerovnoměrné rozložení. Druhé čtení není popřením prvního. Sleduje jiné vztahy. Obě potřebují přesnou polohu; tvrzení o autorově náladě z nich samo nevyplývá.

4.7 — Možný závěrečný odstavec

> „V C můj pohled střídá hustou kytici a volnější okolí. Vlevo od středu vidím nahromadění modrých, růžových a fialových ploch; vpravo nahoře zůstává širší hnědavé pole kolem jednotlivých drobných tvarů. Jejich rozdíl mi umožňuje rozlišit souvislou skupinu a její rozptýlený okraj. Oproti B je barva pozadí méně příbuzná modré váze. Podle katalogu Met jde o Redonův pastel na papíře. Ze samotného rozložení barev neznám jeho osobní pocity ani přesný záměr. Jiný divák může dát větší váhu svislé ose nádoby a horní větvičky.“ [CH04-S03]

Zhodnoť vlastní odpověď

Před bodováním ověř také předchozí kroky: máš zakreslenou osu, příklad rytmu, vymezenou volnou plochu a opravený výrok o barvě? Bez nich by závěrečný odstavec neověřil celý cíl kapitoly.

- 0–2 body: dva skutečně odlišné důkazy. Jeden bod za každý přesně umístěný detail, který podpírá výklad.
- 0–2 body: vysvětlení vztahu. Dva body za jasné spojení detailů a závěru; jeden za spojení naznačené.
- 0–2 body: srovnání. Dva body za konkrétní vztah mezi C a A nebo B; jeden za pravdivý, ale obecný rozdíl.
- 0–2 body: katalog. Jeden bod za správný údaj, druhý za jeho jasné připsání zdroji.
- 0–2 body: hranice a alternativa. Jeden bod za přiznanou mez, druhý za jiné čtení s vlastní oporou.

Cíl splníš při osmi z deseti bodů a nejméně jednom bodu v každé oblasti. Chybějící část oprav a zhodnoť znovu. Výsledek si uchovej pro budoucí výstavu: pomůže ti vysvětlit, proč jsi dvě díla spojil, nejen že mají stejný motiv.

Vydavatelský tým

Dějiny umění — učebnice

Vedení a spoluautoři

Autor a vydavatel: **Radim Kaufmann**

Šéfredaktor: **Radim Kaufmann**

Spoluautoři: **Claire Whitaker, Spencer Reed, Julian Hartwell, Tessa Monroe, Gavin Rhodes, Naomi Fletcher, Wesley Porter**

Redakce

Vedoucí redakčního provozu: **Erin Caldwell**

Akviziční redaktor: **Camille Foster**

Vedoucí knižní řady: **Audrey Nolan**

Odpovědný redaktor titulu: **Owen Barrett**

Vedoucí rubriky: **Marissa Cole**

Koncepční redaktor: **Nora Callahan**

Stylistický redaktor: **Lydia Shaw**

Jazykový redaktor: **Maya Chen**

Jazykový korektor: **Leah Winters**

Odborné zpracování a výuka

Rešeršér: **Priya Bennett**

Ověřovatel faktů: **Isaac Merritt**

Překladatel: **Daniel Kim**

Zpracovatel rejstříku: **Cora Delaney**

Didaktik / metodik výuky: **Keisha Benton**

Odborný recenzent: **Elena Sandoval**

Specialista na cvičení a testy: **Aisha Coleman**

Technický redaktor: **Andre Wallace**

Obrazová podoba

Výtvarný ředitel: **Vera Hollander**

Knižní grafik: **Jasper Vaughn**

Grafik knižních obálek: **Roman Blake**

Obrazový redaktor: **Celeste Rowan**

Ilustrátor: **Hazel Corbin**

Sazba a výroba

Sazeč: **Fiona Ashby**

Vedoucí výroby: **Meredith Sutton**

Specialista na elektronické knihy: **Devin Cho**

Práva, propagace a distribuce

Manažer práv a licencí: **Tara Mendoza**

Kaufmann Creative AI Studio©

Kreativní ředitel studia: **Nolan Pierce**

Výtvarnice návrhů obálek a scén: **Ivy Carver**

Ilustrátorka výukových materiálů: **Lucia Vega**

Specialista na retuš a obrazovou postprodukci: **Felix Archer**

Původní ilustrace a výtvarná koncepce © Kaufmann Creative AI Studio. Autorské údaje a licence převzatých fotografií, reprodukcí a dalších děl zůstávají uvedeny u příslušných děl a v obrazových kreditech této knihy.

Tým vydavatelství

Doplněná tiráž · 17. listopadu 2026